Н. С. ХРУЩЕВ БЕРГЕНДЭ

БЕРГЕН, июлиин 1. (ТАСС-ай тусхай корр.). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев энэ үглөөгүүр Ослоһоо Берген ерэбэ. Городой засагаархид, Бергенэй улад зон Советскэ правительствын толгойлогшые айхабтар халуун уяраар хүлеэн угтаа. Тэрэнние городой бургомистр Харри Хансен үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

ОСЛО, июлиин 1. (ТАСС-ай тусхай корр.). Түүхын хэрэгүүдээр баян, 900 жэлэйнгээ ойе һаяар тэмдэглэхэеэ байһан, эртэ урда сагай энэ хотодо мүнөөдэр гайхамшаг үдэр болоо. Эндэ Норвегиин эн зүгэй агууехэ хүршэ ороной правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущев ерэбэ.

Берген—Норвегиин урданай ниислэл хото, тэрэнэй соёл гэгээрэлэй ба промышленна түб газар, ороной баруун тээхи — Атлантиин далай руу орожо ерүүдэн юм. Эртэ урда сагай энэ хото мүн баһа энэ түхэлтэй болонхой. Энэ буурал хотын шэг зүйдань шэнэ сагай шэнжэ, мүнөөнэй түүхэ нүтэрэнхэй. Энэ хото гоё һайхан зүйлнүүдээрээ— байшануудаараа, үнинэй паркнууд, памятнигуудаараа суурхадаг. Эгээн үнэтэй юумэнь—мүнөө сагай түүхэдэ хамаадана. Эдэнь юуб гэхэдэ, фашизмын хара хүсэндэ эсэргүүсэн тэмсэһэн хамтын байлдаануудай үедэ Норвегиин фиорднуудай хада хабсагайда наһа бараһан норвег патриодуудай, совет сэрэгшэдэй дурасхаалта газарнууд болоно.

...Бидэнэр эндэ Н. С. Хрущевой ерэхэһээ бүри урид ниидэжэ ерэһэн байгаабди. Тиигэбэшье, һайндэрэй баяр ёһололгын оршон байдал эндэ үзэгдэжэ байба. Аэровокзалай байшан шадархи ниидэлгын поли дээрэ хүндэтэ совет айлшаниие угтахын тула улаан ковер дэлгээгдэнхэй. Ногоорон байгша хадануудай хүхэльбэ үняар соо, туг хиисэхэ флагштогууд дээрэ СССР-эй, Норвегиин гүрэнүүдэй тугууд далбана. Аэровокзалай дэргэдэхи хангил хабсагай дээрэ Бергенэй болон ойро шадарай хүн зон совет айлшаниие амаршалхаяа суглараа.

Бергендэ саг үргэлжэ хура бороо орожо байдаг юм гэлсэдэг. Эндэ жэл соо 2 метр тухай шииг нойтон ороно гэжэ тодорхойлон тоологдоһон байна. Бороотой үдэр Бергендэ ерэһэн нэгэ аяншан энэ бороо хэзээ орожо эхилээ юм гэжэ таксиин шофёрһоо асуухадань, иигэжэ харюусаһан байгаа: минии түрэһэн сагһаа хойшо хура бороо ходо орожо байгшал даа. Теэд мүнөөдэр Бергендэ наран харагдаа, хотын кварталнуудта урган намилзаһан набша намаанууд наранай элшэ соогуур бүри һайхан шэнгеэр харагдана.

Бергенэй хүн зон Советскэ Союзай толгойлогшые, тэрээнтэй хамта ерэлсэһэн хүнүүдые ехэ халуун, баяртайгаар угтаба. Энэ хотодо 120 мянган хүн ажаһуудаг. Гэхэ зуура, хотын үйлсэнүүд болон талмайнуудта энэ үдэр жагсаһан норвежцүүдэй тоо эндэхи хүн зонһоонь олон байгаа. Н. С. Хрущевой, тэрээнтэй хамта ошолсоһон хүнүүдэй, мүн эндэ ерэһэн Норвегиин Премьер-Министр Э. Герхардсенэй, Гадаадын хэрэгүүдэй министр Х. Ланге болон Норвегиин бусад министрнүүдэй һуужа ябаһан автомашинануудай дабшаха замаар олон мянган хүнэй амаршалгын үгэнүүд, хүхюу энеэдэн, гараа үргэн мэндэшэлгэ заха үзүүргүй, замхахашье хэбэргүй.

Н. С. Хрущевой хойноһоо «Хаде годт»—«Амжалта хүсэнэбди» гэһэн үгэнүүд дуулдана.

Советскэ правительствын толгойлогшын Бергендэ аяншалга Сульхэймэй кладбищи дээрэ—дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ наһа бараһан Норвегиин патриодуудай хүүрнүүд дээрэ, тэрэнэлэн Лаксевогдохи совет сэрэгшэдэй хүүрнүүд дээрэ веногуудые табилгаар эхилһэниинь ехэ ушар удхатай.

Лаксевогтохи совет сэрэгшэдэй хүүрнүүдэй дэргэдэ халуун уулзалга болоо. Никита Сергеевич венок табиһанай һүүлээр тэндэ жагсаад байһан морягуудта ошоод, тэдэ совет гражданинуудые, худалдаа наймаанай флодой капитанууд болохо хүнүүдые, Ленинградһаа Мурманск хүрэтэр һуралсалай дабшалга хэһэн мореходно училищиин һурагшадые таниба. Эдэнэр ооһэд тухайдаа Советскэ правительствын толгойлогшодо айладхаба. Эдэнэр олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн Советскэ Союзые түлөөлһэн ород, украинец, армянин, белорусс хүнүүд, Ростовһоо, Целиннэ хизаарһаа, Ленинградһаа ерэһэн хүбүүд байба. Никита Сергеевич эдэ морягуудтай хөөрэлдэн, амаршалалсаад, Лаксевогһоо мордоо.

Удаа тээнь совет айлшад Бергенскэ суута аквариумые хараһан, хотодохи загаһанай дэлгүүртэ ошоһон байна.

Үдэрэй тэн багта хотын засагаархид Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ Флейен ресторан соо сайллалга хэбэ.

В. ХАТУНЦЕВ, Д. ЕРШОВ, М. КОТОВ.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 156 (10524) | 1964 оной июлиин 3, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ҺУРАГШАДАЙ ЗУНАЙ АМАРАЛТА

Июль һарын сэлмэг тунгалаг үдэрнүүдтэ гол мүрэнүүд, нуур болон далайнууд шадархи үзэсхэлэн һайхан газарнуудта, ойн талмай ба зүргэнүүдээр, хада уулын хажуунуудта пионерэй майхангууд татагдана. Үхибүүдэй хүхюун дорюун дуунууд зэдэлнэ, баяртай абла шэмээн дуулдана. Пионерэй лагерьнууд, үхибүүдэй санаторинуудай хоёрдохи ээлжээн эхилээ. Бага наһатай үхибүүдһээ гадна, аха классайхид ерэжэ эхилбэ.

Бүхы хото болон тосхонуудаймнай һургуулиинхидай халтай зохидоор, хүхюун сэнгэлигээр амаржа, бэе махабадаа бэхижүүлхэ, шэнэ хүсэ олохынь тула Совет ороной анхаралаар хүреэлэн, оролдолго хүсэлэлгэ гаргана. Хамаг һайн юумэн үхибүүдтэ зорюулагдана! Энэ хадаа манай ороной ажабайдалай хуули болоно. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ, В. И. Ленинэй дурадхалаар, ажалшадай үхибүүдтэ зорюулагдажа анха түрүүн 18 санатори, ой соо байха 40 һургуули, 16 колони нээгдэһэн һаа, харин мүнөө манай ороной хото городой газаа тээгүүр 6500 гаран пионер лагерь эмхидхэгдэнэ. Энэ зундаа тэндэ 4 миллион хахад үхибүүд амархань.

Урдань, 40 шахуу жэлэй үедэ, «Артек» гэдэг үхибүүдэй бүхэсоюзна санатори анха түрүүн 289 үхибүүдые амаруулһан юм. Мүнөө тэндэ жэл бүри ороной нютаг бүхэнһөө 23 мянга шахуу эдэбхитэй пионернууд амардаг болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ республиканска «Артегүүд»: России Федерацида—«Орлёнок», Украинада—«Залуу гварди», Казахстанда— «Шэнэ газарай Артек» нээгдээ.

Үхибүүдтэ зорюулан зундаа эмхидхэгдэдэг элүүржүүлгын хүдэлмэри угаа ехэ удха шанартай. Эндэ партийна, совет, профсоюзай, комсомолой органуудай, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын оролдолго гаргагдаха ёһотой. Каникулай үдэр бүхэн үхибүүдые һайнаар амаруулха, хүмүүжүүлхэ, бэсынь элүүрые бэхижүүлхээр ашаглагдаха зэргэтэй. Энэнэй тула зохихо хэмжээнүүдые абаха шухала. Бодото байдал дээрэһээ харахада, үхибүүдэй дунда ябуулагдаха хүдэлмэриие партийна органуудай хиналта доро абаһан газарнуудта энэ хэрэг амжалтатай байна. Жэшээлэн хэлэбэл, Москвагай, Ленинградай, Киевэй, Бакуугай, Минскын, Ригын, Алма-Атын, Ростов-на-Дону городой, мүн бусад олон хотонуудай партийна комитедүүд үхибүүдэй зунай амаралта эмхидхэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна.

Городһоо газаа тээ ошожо амарһан пионернүүд һонин юумэ харана, ашатай туһатай юумэ ойлгожо абана. Хото городуудта үлэһэн үхибүүдшье зунайнгаа амаралтые һонниоор үнгэргэнэ. Паркнууд, һургуулинууд, культурын байшангууд, клубууд, домоуправленинүүдэй дэргэдэ тусхай лагерьнууд, хүүгэдэй талмайнууд эмхидхэгдэдэг, шадамар бэрхэ хүмүүжүүлэгшэд томилогдодог байна. Үхибүүдэй сэнгэхын тула элдэб наада эмхидхэхэ павильонууд нээгдэдэг, библиотекэнүүд, спортын түхеэрэлгэ, үмбалгын, бэсэ һэрюусүүлгын газарнууд нээгдэдэг байха юм.

Гэбэшье хаа хаанагүй тиимэ байнагүй. Хото городуудта үлэһэн нилээд олон үхибүүд хээрэ газаагуур, үйлсэ гудамжаар зайжа сагаа үнгэргэдэг байна. Гэхэ зуура, бүхы үхибүүдые һонирхолтой хэрэгүүдээр һаалгаруулха, тэдэнэй эршэ хүсые ашагтай туһатай хэрэгтэ зорюулха арга боломжо бии.

Спортын эмхинүүд ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Профсоюзай мэдэлдэ байдаг стадионууд, бассейнууд, спортын талмайнууд зундаа һургуулиинхидта үгтэхэ ёһотой. Харин мүнөө тэдэнь заримдаа хэрэглэгдэнэгүй. Юундэб гэхэдэ, үхибүүдэй бэе махабада болбосоруулгын хүдэлмэри эмхидхэхэ хүнүүд саг болзор соогоо томилогдоогүй байшоо. Энэ талаар комсомолой организацинууд ехэ харюусалга дааха болоно. Эдэнэр лэ үхибүүдэй дундахи хүдэлмэридэ спортсменүүдые элсүүлхэ, һонин һорёо мүрысөө, һайндэр, поход, аяншалгануудые эмхидхэхэ байна бшуу.

Манай орон дотор городһоо газаа тээгүүр илангаяа олон пионер лагерь эмхидхэгдэдэг. Энэньшье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ олонхи үхибүүд эндэ амарна бшуу. Хэдэ мянган имэ лагерьнууд хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэнэ. Эндэ үхибүүдэй бэсын элүүр тухай анхарал табигдахаһаа гадна, ажалша бэрхэ, коллективизмда дуратай, ёһо заншалай ондоошье дээдэ зэргын шэнжэ шанарнуудтай байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Гэхэ зуура, зарим пионерлагерьнуудта һонигүй байдаг, хүдэлмэринь ёһын тэдысэ ябуулагдадаг, үхибүүдтэ анхарал, хайхаралгүйгөөр хандадаг ушар үзэгдэнэ. Энээн дээрэһээ боложо Белгородско, Свердловско, Горьковско областьнуудтахи үхибүүдэй зунай амаралтада имэ дутуу дунданууд тохёолдоно.

Пионернүүдэй лагерь тушаа анхарал табихынгаа хажуугаар, аха классуудай һурагшадай амаралта тухай мартажа болохогүй. Эдэнэй дундахи хүдэлмэриин ондоошогоор ябуулагдаха байһаниинь элитэ. Энэ хэрэгтэ мүнөө ехэ мүнгэ зөөри табигданхай. Хэдэн олон пионер лагерьнууд гурбадахи ээлжээндэ барандаа аха классуудайхидай мэдэлдэ үгтэхэ юм. Габшагай барилганууд дээрэ, колхозууд болон совхозуудта ажал хэдэг хүбүүд, басагадта зорюулагдан, профсоюзуудай, предприятинуудай мүнгэ зөөреэр ажалай болон амаралтын лагерьнууд нээгдэнэ. Жэшээлэн хэлэбэл, эдир ленинградайхидта зорюулагдан 29 тиимэ лагерь, Ивановска областиин һургуулиинхидта—60 лагерь нээгдээ. Эдэнэй ээлжээнүүдэйнь нэгэнэй үеэр профсоюзуудай аяншалгын баазанууд эдир наһатанда үгтэхэ. Тэрээнһээ гадна, аха классуудай олон мянган үхибүүд ажал болон спортоор элүүржүүлхэ лагерьнуудта амарха, зундаа Эхэ орон дотороо аяншалха байна.

Эдэ бүхы арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэхэ шухала. Энэмнай ехэнхидээ хүмүүжүүлэгшэдһээ, һургуулинуудай ба комсомолой хүдэлмэрилэгшэдһөө, промышленна предприятинуудай, колхозууд ба совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдһөө дулдыдаха байна. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ябуулхадаа, үхибүүдэй наһа, хүсэл ба һонирхолые хараада абаха, аха классуудта һурадаг үхибүүдэй ажал болон амаралтые зүбөөр эмхидхэхэ, бэеэ даагаад хүдэлхэ дадал дүршэл тэдээндэ олгохо хэрэгтэй.

Үнгэрэгшэ зун хэдэн олон нютагуудта, нэрлэн хэлэбэл: Грузи ба Арменидэ, Прибалтикын республикануудта һургуулиинхидай зунай амаралта эмхидхэхын тула гүрэнэй, профсоюзуудай зүгһөө табигдаһан мүнгэ зөөри хүсэд хэрэглэгдээгүй байһан юм. Кемеровскэ областьдо 70 мянган түхэриг ашаглагдангүй үлэһэн. Энэ мүнгөөрнь 3500 үхибүүд амарха байгаа бшуу. Имэ ябадал тохёолдуулжа болохогүй байһан тухайда хэлэһэнэй хэрэг бии аал?

Олон миллион үхибүүдэй зунай амаралта—айхабтар харюусалгатай хэрэг. Олониитые бүрин хабаадуулаад лэ байбал, энэ хэрэг амжалтатайгаар эмхидхэгдэжэ шадагдаха. Пионерэй лагерьнуудта амаржа байһан үхибүүд промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүлэй, эрдэмтэдэй, уран зохёолшодой, искусствын мастернуудай, спортсменүүдэй айлшалжа ерэхые хүлеэжэ байнад. Имэ уулзалга эмхидхэбэл, залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэнь дамжаггүй.

«Правдын» түрүү бэшэгһээ.

★

Хориин управлениин Анаагай совхоз гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ. Шубуушадай һайнаар ажаллаһанай ашаар имэ амжалта туйлагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жэлэй эхинһээ хойшо 95 мянган үндэгэ тушааһан совхозой түрүү шубуушан Наталья Яундина.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

★

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГА ЭХИЛЭЭ

Нэн түрүүн уһанда абтадаг сабшалангаа, намаг, һужааг шадарай ногоо хуу суглуулан абаха шухала

ЭМХИ, ГУРИМТАЙГААР

МҮРЫСӨӨ ҮҮСХЭГШЭДЭЙДЭ

Мүнөө ерэхэеэ байгаа үбһэ хуряалгын үедэ жэл хахад соо хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлэе гэһэн эдэбхи үүсхэл «Комсомольский» совхозой ажалшад Яруунынгаа үйлэдбэриин управлени дотор нэн түрүүлэн гүйлгэхээ һэн. Тэрэ ажахын хүдэлмэришэд энэ жэлдэ 46 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха түсэбтэй һаа тэрэнээ 69 мянган центнертэ хүргэхэбди гэһэн социалис уялга абанхай. Энэнь 1963 онойхитой сасуулбал 40 мянган центнерээр ехэ хэмжээнэй үбһэ болон бусад таримал ургамалнуудые абаха жэшээтэй болоно.

Мүрысөө үүсхэгшэд үбһэ хуряалгадаа хаһа соонь техникэ зэмсэгээ, элдэб гарай хэрэгсэлнүүдые һайнаар бэлдэжэ, энэ харюусалгатай хүдэлмэридөө эмхи гуримтайгаар оробо. Июлиин 1-нэй үдэр дао дээрээ хамтадаа 130 хүнһөө бүридэһэн 13 звено, оньһожоруулагдаһан тракторна хоёр бригада сабшаландаа гараа.

Үбһэшэд нэн түрүүлэн уһанда абтадаг, шабар шабха болодог сабшалангые, һужааг намагай захын ногоое сабшажа захалба. Саашадаа сабшалангай ногооной ургасые хаража байгаад, нэлэнхыдэнь хуряажа орохоор шиидэнхэй.

Д. УРБАЗАЕВ.

ТҮРҮҮШЫН ҺҮРИ

Хяагтын управлени. Үбэр Зээхэйн «Эрдэм» колхозой гурбадахи комплексно бригадынхид үбһэеэ хуряажа эхилэнхэй. Түс бригадын Дабажаб Хандажановай даадаг тэжээл бэлэдхэлэй звеногойхид бүтээсэтэйгээр ажаллажа, сабшагдаһан газарайнгаа үбһэ һүрилжэ оробо. Мүнөө түрүүшын нэгэ һүри табигдаад байна.

Бригадын ажалшад яруунынхидай үүсхэл дэмжэн, энэ жэлдэ ниитынгээ малда үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ зорилго табяаһэн. Мүнөө сабшалан гараар сабшагдажа байна. Гар хажууршад Гомбо Цыренов, Дашидондок Балданов, Цыретор Хандуев гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабари хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Морин косилкашан Чойдон Балданов үдэртэ 6—7 га хүрэтэр сабшана.

С. ШАРАПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

БҮГЭДЭНДЭ ҺАЙШААЛТАЙ ҮҮСХЭЛ

Баргажанайхидай харюу

Сагай уларилай ямаршье үедэ сабшалангай газарһаа үбһэ ногоо горитойгоор хуряажа абаха гэһэн зорилгомнай бэелүүлэгдэхээр байна гээшэ. Уһалагдадаг 2250 гектар сабшалангайнгаа га бүхэнһөө 13—17 центнер үбһэ ногоо, һайса утэгжүүлэгдэһэн 200-аад гектарайнгаа түс бүриһөө хори, гушан центнер ургаса хуряажа абаха арга боломжо бии байна.

Ниитынгээ малда жэл хахадай туршада хүрэхөөр үбһэ тэжээл энэ жэлдэ бэлэдхэхэ тухай Яруунын үйлэдбэриин управлениин совхоз, колхозуудай ажалшадай гайхамшагта үүсхэлыень манай совхозойхид тон халуунаар дэмжэбэ. Тиигээд яруунынхидай уряалыень һайшаагаад, бардам хүрэхөөр, бүри үлүү гарахаар бүдүүн тэжээл бэлэдхэхэ мүрысөөндэ жагсабабди.

Бүхыдөө 5225 гектар сабшалангай газарһаа 58 мянга 600 центнер үбһэ хуряажа абахаар түсэблэгдоо. Үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ энэмнай арбан долоо мянган центнерээр ехэ болоно. Мянган гектарта нэгэ жэлэй ногоон таригданхай. Га бүхэнһөөнь арбан зургаан центнер ургаса гараха гэжэ бодобол, 16000 центнер бүдүүн тэжээл нэмэжэ бэлдэгдэхэ болоно. Тиигээдшье нёдондо-жэлэйхиһээ, табан зуун гектараар ехэ газарта силос дараха ургамал таригданхай. Ургасанишье яһала һайн.

Сабшалангайнгаа хахадыень шахуу тракторна косилкаар, хахадыень морин косилкаар, 425 гектарыень гар хажуураар сабшажа абаха түсэб зохёогдоһон. Совхоздо хамтадаа хорин зургаан звено эмхидхэгдэнхэй. Бүхыдөө 340 хүн үбһэ хуряалгада ажаллахань. Тракторна 27 косилка, тракторна 10 тармуур, 29 морин косилка, морин 30 тармуур, 200-аад морин унаа ябуулагдаха байна. Звено бүхэндэ 10—12 хүн ажаллаха юм.

Звено, хүн бүхэндэ тусхай түсэб—даабари гаргажа үгтэһэн. Үглөөгүүр эртэ үбһэшэн бүхэн шахуу, гар хажуур барижа шадаха хүн бүхэн модо, бургааһанай оёорой, уһатай, намагтай газарай үбһэ хажуураар сабшажа абаха байна. 20 гаран гар хажууршад эгээ ургасатай, морин машинын ябаха аргагүй газарые хэды үдэрэй сабшажа эхилээ.

Энэ жэлдэ бороотой үедэ үбһэ дабһатайгаар һүрилжэ, даража абаха, тракторай зүдхэхэ томо шарга түхеэржэ, тэрээн дээрээ үбһэ һүрилжэ абаха болон бусад хэмжээнүүд үргэнөөр бэелүүлэгдэхэ байна. Тэбэришье үбһэн сабшагдангүй, сомогдонгүй үлдэхэ ёһогүй гэжэ совхозой хүдэлмэрилэгшэд мэдүүлнэ.

Үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, кино наада харуулха, һонирхолтой асуудалнуудаар лекци, элидхэл үнгэргэхэ тухай совхозой партийна организаци зохихо хэмжээнүүдые абана. Үбһэшэдэй ажалай түлөөһэ саг соонь һайнаар үгэхэ, даабарияа эрхим шанартайгаар, үлүүлэн дүүргэдэг хүнүүдые түлбэриин талаар урмашуулха, үбһэ хуряалгада оролдосотой һайнаар ябаһан хүнүүдтэ түлбэриин ороондо үбһэ үгэхэ хэмжээнүүд тодорхойлогдонхой.

Урдань 2 бухал гарадаг газарһаа 3—4 бухал үбһэ шанартай һайнаар хуряажа абаха, иигэжэ хүдөө ажахын продуктнуудые улам элбэг дэлбэг болгохо гэһэн тэмсэл улам улам эршэдэжэ байна.

Д. БАДМАЕВ.

ТОБШОХОНООР

⊙ Зэдын управлениин Торинин совхоз һү тушаалгаар хахад жэлэйнгээ түсэб 3 мянган килограммаар үлүүлэн дүүргээ. Нёдондонойхидо орходоо һү һаалинь 54 процентээр ехэдхэгдээ. Мүн мяха, ноохо, үндэгэ тушааха түсэбынь болзорһоо урид бэелүүлэгдэбэ.

⊙ Хяагтын управлениин Худэриин совхоз нюниин 25 най байдалаар 5500 центнерэй орондо 5512 центнер һү гүрэндэ худалдажа, 6 һарынгаа түсэб дүүргэбэ. Илангаяа Хамнигадайн, Дунгүйн һаалиин фермэнүүд һайнаар ажаллана.

1,5 ДАХИН! ЭНЭ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭ ХЭЛ

1,5 дахин! Ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые эды хүби дүүргэхэ гэһэн яруунынхидай үүсхэлые Кабанскын управлениин колхоз, совхозууд дэмжэнэ.

Энэ жэлдэ Байгалай совхоз адууһа малдаа 42810 центнер үбһэ, 15 мянган тонно силос бэлэдхэхэ зорилго табиһан аад, тэрэнээ дахин хаража, тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө 1,5 дахин дүүргэхээр хараалба. Бүхыдөө 65 мянган центнер үбһэ, 21350 тонно силос, 12 мянга гаран центнер зелёнко болон бусад тэжээл бэлэдхэгдэхэ болоо.

Мүнөө түс совхоздо хүдэлмэриин түсэб табигдажа дүүрэнхэй. Үбһэ хуряалгада хабаадалсаһан хүнүүдые урмашуулха талаар хэмжээ абтаа.

Г. ХОГОЕВ.

СССР-эй Верховно соведэй делегаци Индонезидэ

ДЖАКАРТА, июлиин 1. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Н. Поздняков, В. Матвиш иигэжэ дамжуулна:

А. И. Микоян түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадууд мүнөөдэр Бандунгһаа Джакарта бусажа ерэбэ. Совет парламентаринарые үдэшэжэ ябалсаһан Индонезиин Премьер министрэй Нэгэдэхи орлогшо, Гадаадын хэрэгүүдэй министр Субандрио болон бусад тушаалта хүнүүд эдэнтэй хамта ерэлсээ.

А. И. Микоян, Верховно Соведэй делегациин гэшүүд Советскэ Союзай хани ёһоной туһаламжаар баригдаһан, Сукарнын нэрэмжэтэ стадионой ендэрнүүдэй үбэртэхи асари ехэ талмай дээрэ болоһон Полициин һайндэрэй парадта хүндэтэ айлшад боложо хабаадалсаа.

Советскэ Союзай Премьер-министрэй Нэгэдэхи орлогшо Анастас Микояниие Индонезиин газар дээрэ хүлеэн угтаха ехэ зол хуби Индонезиин арад болон правительствада тудаа гэжэ Президент Сукарно парад дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа мэдүүлбэ.

ТАСС-ай мэдээсэл „КОСМОС-34" ТАБИГДАА

Газарые тойрон дабшаха «Космос-34» гэжэ зэлэжэтэ хэмэлодон 1964 оной июлиин 1-дэ Советскэ Союзда табигдаа. 1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай соносхоһон программын ёһоор замбуулиин дайдые саашадань шэнжэлхын тула шухала болохо научна аппаратура энэ хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Хэмэл одон замдаа гаргагдаад:

— 90 минутын турша соо түрүүшын үедэ Газарые тойрон дабшаха;

— Газарай шорууһаа эгээн холонь (апогей) 360 километртэ; эгээн дүтэнь (перигей) 205 километртэ;

экваторһаа 64 градус 58 минута һоолькүүгээр ниидэхэ.

Научна аппаратураһаа гадна, имэ юумэнүүд одон дээрэ бии гэбэл:

— 19,995 мегагерцын частота дээрэ хүдэлдэг радиопередатчик;

— дабшаха замай элементнүүдые тодо нарийнаар хэмжэхэ радиосхемэ;

— приборнууд болон научна аппаратурын хүдэлсэ тухай мэдээнүүдые Газарта дамжуулха радиотелеметрическэ оньһон түхеэрэлгэ.

Хэмэл одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура һаадгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээнүүд согсололго тоолоолгын центртэ шэнжэлэгдэжэ байнхай.

«АБАХА ГЭЭ ҺАА, АСАРАГТЫ НААШАНЬ!»

Татаурово тосхондо «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Кабанскын отделени эмхидхэгдэһэн юм. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, механизаторнууд энэ шэнэ организациин бии болоһонһоо хойшо трактор, машинануудые» заһабарилха, хангаха найдамтай газартай болообди» гэлсэдэгшье һэн. Гэбэ һүүлэй һүүлдэ иимэшье болотой хүнүүд үсөөн болоо гэхэ. Кабанскын управлениин ажахынуудай тус отделениин зүгһөө хангалтын анхаралаар хүреэлэгдэнэгүй гэхэдэ алдуутай бэшэ.

Яахадааб? Ажахынуудые хүдөө ажахын техникээр хангаха хүдэлмэрин һүүлэй үедэ һайжараагүй. Энэнь инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үнгэрэгдэһэн олон тоото суглаа зүблөөнүүд дээрэһээньшье элирнэ. Жэшээлхэдэ, һаяхан боложо үнгэргэгдэһэн нэгэ суглаае республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствынхид эмхидхэһэн, эндэ министрэй орлогшо нүхэр Довгань элидхэл хэһэн байгаа. Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй урда үбһэ болон таряа хуряалгын үедэ ямар зорилго табигдаха тушаа асуудал гол түлэб зүбшэгдэхэ байһан аад, буруу һүрэшоо.

...Сугларагшадай дундаһаа Байгалай совхозой инженер нүхэр В. И. Метешев һууриһаа бодожо, трибунын дэргэдэ ошоно. Ямар байдалай тохёолдоһон тушаа тэрэ хөөрэбэ. Ушарынь хадаа нёдондо «Правда Бурятии» газетын хуудаһанда тус совхозой бүлэг хүдэлмэрилэгшэд бэшэгээ толилуулһан. Тэндэнь иигэжэ хэлэгдээ һэн: «Совхозойнгоо тракторнуудые «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениин мастерскойдо үгэхэмнай муугаар заһабарилна. 5 тракторай гурбыень дахин өөһэдөө хоёрдохёо заһабарилха баатай болообди...».

Жэл тухай болзорой үнгэрөөд байхада баһал иимэ байдал үзэгдэһэн байха юм. «Сельхозтехникын» мастерской соо заһабарилагдаһан «ДТ-54» түхэлэй 8 трактор бүлтэ дахин заһагдаа бшуу. Заримдаа тэндэ заһабарилагдаһан тракторнууд байраһаа хүдэлэн гээд эбдэршэнэ. Жэшээлхэдэ, Еланска отделениин нэгэ трактор мастерскойһоо гаран сасуу хүсэ муутайгаар ажаллажа эхилээ һэн. Дутагдал олонтой байгаа. Тиигээд асарагдажа задалагдаад, 18 хоног соо хэбтэһэн. Энэ үедэ «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениһээ хэншье ерэжэ, ямар ушарһаа иимэ ябадалай үзэгдэһэнииень шалгажа үзөөгүй.

Байгалай совхоз хэдэн жэжэ колхозуудай бууса дээрэ эмхидхэгдэнхэй. Урдань байһан ажахынуудта ёһоор һайн мастерскойнууд байгаагүй. Мүнөөшье үгы. Тиимэһээ тракторнуудайнгаа олонхиие «Сельхозтехникын» мастерскойдо заһабарилуулхаяа асарна.

Зүгөөр Татаурово тосхондо «Сельхозтехникын» мастерскойн нээгдэһэнһээ хойшо хүдэлмэринь муугаар эмхидхэгдэнэ. Эндэ дүршэлтэй хүнүүд үсөөн ажалладаг, урдань мэргэжэл шадабари ехэтэй хүнүүд хүдэлжэ байһанаа ажахынуудта хүдэлхэеэ гарашанхай. Энээнһээл боложо хамаг юумэнииинь урагшагүйдэнэ ха.

Һүүлэй һүүлдэ үшөө имэ болоо. «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Кабанскын отделениинхид запасной частьнуудаар ажахынуудые хангадаг болоходоо тракторнуудые заһабарилхада хэрэгтэй хамаг зүйлнүүдыень складтаа хадагалаад: «запасной частьнуудые абаха гээ һаа, трактораа асарагты. Шэнэ двигатель хэрэглээ һаа, заһабарилгада машинаяа оруулагты» гэдэг болонхой. Нэгэ юумэ абахын түлөө заабол трактор гү, али ондоо машина мастерскойдонь абаашаха албатай бологдоно ха юм даа.

Трактор, машинанууд үнэ сэн ехэтэйгээр заһабарилагдана. Үнгэрэгшэ намар Байгалай совхоз «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделенитэй хэлсээ баталхадаа гэнжэтэ трактор заһабарилгада 740 түхэриг гаргаһалхаар хараалаа һэн. Тиигээд бодото дээрээ нэгэ трактор 1200—1400 түхэригөөр заһабарилагдаа. Энэнь Шэнэ-Бэрээнэй заводто заһабарилгада үгтэһэнһөө 200—400 түхэригөөр үнэтэй болоно.

Түс нэгэдэлэй отделениин магазинда хэрэгтэй запасной частьнууд байдаггүй. Магазинай директор нүхэр Васильева ажалһаа гээгдэдэг. Хүнэй хэрэг түргэн зуураар бүтээхые оролдодоггүй хүн. Заримдаа магазинһаа юумэ абаһан хүнүүд квитанци бэшүүлжэ абахадаа бүхэли үдэр соо байха хэрэгтэй болодог гэлсэнэ.

Заһабарилгын талаар гуримгүй ябадалай үзэгдэжэ байхада хэн зэмэтэйб? Энээн тушаа Кабанскын управлениин хүтэлбэрилэгшэд юу бодоноб?

А. РЫЖКОВ,
манай корр.

ИНТЕНСИФИКАЦИ— ГОЛ ХАРАА ШУГАМ

БАЯЖАН ХҮГЖЭХЭ ЗАМААР

Хориин управлениин Чисаанын совхозойхидой ажахыгаа тусхай мэргэжэлтэй болгон эмхидхэжэ байhан тухай эндэ хэлэгдэнэ.

ДҮРБЭН ЖЭЛЭЙ саада тээ манай эндэхи экономическа hулашаг шадалтай 4 колхоз нэгэдээд, совхоз боложо эмхидхэгдээ hэн.

Һайрхажашье хэлэлтэгүй, тэрэ гэhээр ажахыдамнай хараа байса хубилалта болоод, hалбари бүхэндэ бага бэшэ амжалта туйлагдажа, совхоз яhала хүл дээрээ гаража байна. Илангаяа хонин, тарян ажал дээрэ горитой алхам хэгдээ. Жэшээлхэдэ, 1960 ондо бүхыдөө 20 мянга хүрэхэтэй үгытэй хонидтой байбал, байгша ондо хамта 37,7 мянган хонин hүрэг, тэрэ тоодо 20,2 мянган эхэ хонидтой болонхойбди. 4—5 жэлэй саада тээ гүрэндэ 500 центнер тухай ноохо тушаадаг hаа, энэ жэлдэ Эхэ орондоо 952 центнер «сагаан алта» үгэхэмнай.

Мүн энэ үе соо ороохо тарянай, илангаяа, шэниисын тарилга нилээд үргэдхэгдэжэ, ургасаньшье зарим тэды дээшэлээ. Хэрбээ 1960 ондо бүхыдөө 57 мянган центнер таряа абажа, 15 мянган центнерыень гүрэндэ худалдаhан байбал, нёдондо 80 шахуу мянган центнер таряа абаад, 37 мянган центнерынь гүрэндэ тушаагаабди. Харин байгша ондо 103,9 мянган центнер таряан абтахаар хараалагдана. Эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгөөршье, мяха, hү абалгааршье бага бэшэ үрэ дүн туйлагдаа.

Теэд хэгдэхэ ёhотой юумэн хуу хэгдэшоо, бүхы арга боломжомнай гүйсэд хэрэглэгдээ гэжэ hанаагаа амарха үндэhэн огто байхагүй. Үшөө хүсэд ашаглагдаагүй нөөсэ, шиидхэгдээгүй асуудалнууд айхабтар олон. Илангаяа газараа бодото эзэн ёhоор эдлэжэ, тэндэhээ абтахаар юумыень гүйсэд абажа биранагүйбди. Адууhа малаймнай ашаг шэмэшье үшөөл бага зандаа.

Тиимэhээ энэ түрүүн ажалай эмхидхэлые эрид hайжаруулжа, hалбари бүхэниие саашадаа таарамжатай зүб шэглэл, мэргэжэлтэйгээр, ухаансараар эрхилхэ гээшэ угаа шухала болоод байна. Мүнөө эдеэ хоолой зүйл гансашье элбэг ехээр бэшэ, харин тэрэниие шадаал hаа, гаргаша багатайгаар, хямда сэнтэйгээр абаха зорилго табигдана ха юм.

ХЭНЭЙШЬЕ МЭДЭhЭЭР, үйлэдбэриингөө hалбаринуудые зохихо руунь томодхожо, нэгэ тусхай мэргэжэлтэй болгон эмхидхэхэдээ, ондоо ажахынуудай дүй дүршэлые миин таамагаар абаад, тэрэ заидань хэрэглэжэ шадахагүй байhамнай элитэ. Жэшээлхэдэ, мал ажалые тусхай мэргэжэлтэй болгохомнай гээд, хонин hүрэгөө гү, али эбэртэ бодо малаа бултыень 1—2 фермэдэ суглуулжархиха болоо hаамнай, яашье таарахагүй. Мүн нэгэ-хоёр фермэмнай гансал тарян ажал эрхилээд, нүгөөдүүлынь имагтал адууhа мал үдхэдэг байжа баhал шадахагүй. Юуб гэхэдэ, манай эндэ Зэдэ, Борьёо, Сэлэнгэ, Хяагта нютагуудайхидал наланхы уужам бэлшээри үгы. Мухар-Шэбэр, Бэшүүр нютагуудайхидал үрэжэлтэ баян үргэн ехэ таряалантайшье бэшэбди. Фермэ бүхэн хэр угhаа хойшо эдлэжэ, элдүүрилжэ байhан өөhэд өөhэдынь таряалан, сабшалан, бэлшээриин газартай.

Тиимэhээ доторойнгоо арга боломжо, газарайнгаа хубаарилгые харалсажа, фермэ бүхэндэ hалбаринуудые байра дээрэнь зохихо руунь томодхоод, нэгэ тусхай мэргэжэлтэйгээр эрхилхэ гэжэ шиидээбди. Совхозоймнай үйлэдбэриин гол шэглэл—хонин hүрэг, эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ, мүн ороохо таряа ургуулха hалбаринууд болоно. Тусхайлбал, 1-дэхи, 2-дохи фермэнүүд гол түлэб хонин hүрэг, эбэртэ бодо мал, адуу мори үсхэбэрилжэ, мяха, hү, ноохо ехээр абадаг мэргэжэлтэй байха. Ушарынь гэхэдэ, тэндэхи Чисаанын-Эхин, Хүльхисөөн, Могсохон, Тураастай нютагуудта сабшалан, бэлшээриин газар ехэ. Тиигээдшье эндэхид хэр угhаа хойшо хони, мал олоор үдхэжэ байдаг зон гээшэ. 3-дахи, 4-дэхи фермэ (Булаг, Дундада, Шулуута, Михайловка нютагууд) баhал хони, эбэртэ мал үдхэжэ, мяха, hү, ноохо абахаар мэргэжэхэнь. Гадна таряалангай газараар hайн 3-дахи фермэмнай совхозойнгоо доторой хэрэгсэлдэ гахай үсхэбэрилхэ, мүн тарянай сортовой үрэhэ ургуулха юм.

ТИИХЭДЭ ФЕРМЭ бүхэнэй жэжэ отара, гүүртэнүүдые байра дээрэнь томодхожо, тусхай мэргэжэлтэй болгожо захалаабди. Мүнөө фермэ бүхэндэ эхэ хонидые хараха, хурьга, түлгэ түлжүүлхэ ажахын тоосоондо орохон тусхай бригаданууд эмхидхэгдээ. Гадна хонишодой ажалай эмхидхэл, тэрэнэй салин хүлhэниинь гуримшуулагдана. Хонишодой ажахын тоосоондо орохон тусхай бригада бүхэн хони, хурьгадтаа үбhэ тэжээлынь өөhэдөө бэлэдхэжэ, сабшалан бэлшээриеэ уhалдаг, утэгжүүлдэг, байра байдалаа өөhэдөө түхеэрдэг гуримтай.

Тусхай мэргэжэлтэй болоhон эдэ бригаданууд юугээрээ hайн бэ гэхэдэ, тэндэ хонидой үүлтэр hайжаруулха, тэдэниие наhаарнь, ноохонойнь шанар илгажа үсхэбэрилхэдэ таатай. Энэ ушарта хонинoй мяха, ноохо ехээр, хямда сэнтэйгээр абаха арга бии болоно. Гадна хурьгадые hайнаар харууhалжа, тэрэ жэл соогоо тус тустань 32—35 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааха болонобди. Жэлhээ жэлдэ хурьга олоор абаад, hайнаар түлжүүлдэг, ноохо ехээр хайшалдаг хонишодой ажахын тоосоото түрүү бригаданууд совхоздо олон. 2-дохи фермэдэ эрхим хонишод Цамсалма Дулмаева, Цырма Очирова, 1-дэхи фермэдэ Намжилма Цыренжапова, Мыдыгма Балданова, 4-дэхи фермэдэ Намжил Гылыков болон бусадай нэрые дурдамаар.

Совхоз 1970 он болотор хонин hүрэгөө 55 мянганда, тэрэ тоодо эхэ хонидоо 38,5 мянганда хүргэхэ зорилготой. Элдүүриин газарай 100 га бүридэ мүнөө 70 хонидтой байбал, 1970 ондо 103 хонидтой болгодохо. Тиигэжэ байгша ондо хамта 3500 центнер хонинoй мяха, 952 центнер ноохо гүрэндэ тушааха hаа, харин 1970 ондо 10 мянган центнер хонинoй тарган мяха, 1925 центнер эрхим шанартай ноохо Эхэ орондоо үгэхэбди.

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ эбэртэ бодо малай гүүртэнүүдые баhал тусхай мэргэжэлтэй бригаданууд болгон эмхидхээбди. Һаалиин гүүртэ бүхэн гансал hү абаад, тугалнуудаа 6 hаратай болоторнь түлжүүлнэ. Эмэ буруу, хашараг, гунжадые харадаг, гүрэндэ тушаагдаха мал шахадаг томодхогдоhон бригаданууд амяараа байха юм.

1970 он болотор эбэртэ бодо малаа 7200-да хүргэжэ, үнеэдээ 3600 толгой болгохобди. Ондоогоор хэлэбэл, мүнөө элдүүриин газарай 100 га бүридэ оройдоол 3,7 үнеэдтэй hаа, 1970 ондо 6,7 үнеэдтэй байхабди. Хэрбээ энэ жэлдэ 20,2 мянган центнер hү абажа, 16,5 мянган центнерынь гүрэндэ тушаагаа hаа, 1970 ондо 40 мянган центнер hү абан, 35 мянган центнерынь гүрэндэ худалдахабди. Тэрэшэлэн мяха абалгамнай баhал хоёр дахин дээшэлхэ.

Энэ үе соо адуу моридой тоо 1083-hаа 2000 хүрэтэр олошоруулха зорилго табигдана. Тэрэ тоодо 400 гүүдтэй байгаад, жэл бүри 320—350 унага абахабди. Мүн тэдэнэй үүлтэр hайжаруулха тушаа ехэ юумэ хэгдэхэ.

Адууhа мал улам олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула эгээл шухала юумэн—үбhэ тэжээл болоно. Энэ талаар ямар арга боломжотой гээшэбибди? Бүхы 13,5 мянга гаран га сабшалан дээрэhээ мүнөө хамтадаа 74,7 центнер үбhэн абтана. Улам үдэжэ байгаа адууhа малаймнай эрилтые энэ яашье хангажа шаданагүй. Тиимэhээ ерэхэ 4—5 жэл соо нуга сабшалан hайжаруулха талаар туйлай ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ушартай. Жэл бүри 800—900 га сабшалан дээрээ 24—27 мянган тонно шэбхэ гаргажа утэгжүүлхэбди. Энэ жэлhээ Чисаана, Худан, Сулхара, Һараантай голнууд дээрэ уhалууриин системэ, hубаг-хаалтабууд түхеэргэжэ эхилээ. Тэндэhээ 4500 га таряалан, 3400 га сабшалан уhалдаг болохонь. Модо, бургааhа ургаhан, болдог-болоhон сабшалан сэбэрлэхэ, уhа намаг хатааха тушаа нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Тэндэ ерэхэ намарhаа хүсэ үбhэ, донник, житняк гэхэ мэтэ олон жэлэй ногоо тарижа, үбhэнэйнь шанар hайжаруулагдаха юм. Шэбхэжүүлэгдэhэн сабшалангай га бүриhөө 20 центнер үбhэ заабол абажа, 1970 ондо 140 мянган центнер үбhэ гэхэ гү, али 76,5 мянган центнер хэмжээнэй тэжээлэй единицэ абадаг болоо hаа, малаа бүдүүн тэжээлээр 92,3 процент хангаха болонобди. Кукуруза болон бусад ургамалнуудые hайнаар ургуулжа, жэлдээ 44 мянган тонно силос дараад гэхэ гү, али 7040 тонно тэжээлэй единицэ бэлэдхэжэ шадабал, малаа шэмэтэ тэжээлээр 104,2 процент хангахабди.

ТИИМЭ ТЭЖЭЭЛ бэлэдхэхэ арга гүйсэд бии. Энэ ерэхэ 6 жэл соо үбhэ тэжээл бэлэдхэлгые сүм оньhожоруулжа, машина техникын хүсөөр хэдэг болохомнай. Тэрэнhээ гадна таряалангай ургаса эрид дээшэлүүлжэ, ороохо тарянай зүйл, hайн hолоомо малай тэжээлдэ ехээр таhалагдаха аргатай болохо бшуу. Совхоздомнай мүнөө 20,2 мянга гаран га бэлшээри бии. Тэрэниие баhал үндэhөөрнь hайжаруулха, уhаар хангаха байнабди.

Абтаhан үбhэ тэжээлые малай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлхээр, зүбөөр эдюулхын тула ехэ анхарал хандуулагдана. Химиин элдэб зүйл хэрэглэн, тэжээл гидролизно аргаар эhээхэ, гидропонно аргаар ногоо ургуулха, хэмэл аргаар hүн тэжээл бүйлүүлхэ гэхэ мэтэ түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэдэг болонхойбди. Гүүртэ, фермэ бүхэндэ тэжээл бүйлүүлгые заводой технологиин гуримаар табихын тула бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэжэ захалагдаа. 1965—67 онуудта гүүртэ бүхэндэ тусхай оньhожоруулагдаhан тэжээлэй кухни түхеэрэгдэхэ. Мүн энэ үе соо бүхы үнеэдэйнгээ 75 процентыень машинаар hаадаг болохобди.

Тарян ажалдашье баhал ехэ хубилалта болохо. Газар элдүүрилгын агротехникэ наринаар сахин, утэгжүүлгэ, уhалуури ехээр хэжэ, химиин зүйлнүүдые хэрэглээд, тарянай ургасые эрид дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Манай эндэ муу бэшээр ургадаг шэниисэ, горох илангаяа ехээр тарижа, таряалангай ургаса гектарай 8 центнерhээ 12 центнер болотор дээшэлүүлхэбди. Тиигээд 1970 ондо 147 мянган центнер ороохо абажа, 40 мянган центнерынь гүрэндэ худалдахабди. Энээнэй ашаар малда талха тарянай зүйлшье нилээд ехээр таhалагдажа үгтэхэ болоно.

Совхозойхиднай hалбари бүхэниие зүбөөр, аша үрэтэйгөөр хүгжөөхэ иимэ дайшалхы хараа түсэб табяад, эршэмтэй шангаар хүдэлжэ байна. Хэнэйшье мэдэhээр, энэ зорилгын миил зүндөө бүтэшэхэгүйнь элитэ. Тэрэниие хүсэндэнь хүргэхын тула тон ехэ эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хэхэ зэргэтэйбди.

Ц. БАЗАРЖАПОВ,
Чисаанын совхозой директор.
Д. РИНЧИНОВ,
парткомой секретарь.

ТЮМЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. «Успенский» гэжэ совхозой главна агроном Владимир Низовских гэгшэдэ халуун үе саг хүрэжэ ерээ. Тарилгын хойноhоо харууhалха саг болоо. Тэрэ бүхэли үдэрөө поли дээрэ механизаторнуудтай үнгэргэдэг юм. Нэгэ-хоёршье үдэр hамшаа hаа, буртаг үбhэн тарилгые даража орхихо байна бшуу. Зураг дээрэ: Владимир Низовских совхозой Ушаковско отделенидэ ерээд ябана.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮДӨӨГЭЙ УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ҮҮСХЭЛ

Һүүлэй үедэ манай республикын колхоз, совхозуудта уралан нарижуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Ухаан бодолоороо, уран гараараа ажахынуудтаа туhалан, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга олгожо байдаг хүнүүд нютаг нютагуудта олошоржол байдаг.

1963 оной эхеэр Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда уралан нарижуулагшадай эхин организаци эмхидхэгдээ hэн. Хүдэлмэридэнь эндэхи механизаторнууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Уралан нарижуулагшад үнгэрhэн жэлдэ 15 мянган түхэригэй мүнгэ зөөриин алмалта ажахыдаа оруулха гэжэ шиидээд, уялгаяа хоёр дахин үлүүлэн дүүргээ. Эхин организацидань хамта 46 хүн уралан нарижуулагшадай бүхэсоюзна обществын (ВОИР) гэшүүд боложо абтанхай. Уралан нарижуулагшадай совет дээрэ hайшаамаар дурадхалнуудые оруулхын түлөө конкурс соносхогдожо, ажалшадта ойлгуулагдаhан байха юм. Мүн хэнэй ямар дурадхал оруулhаниие харуулха тусхай самбар, уралан нарижуулагшадай булан бии болгогдоо бэлэй.

Уран гартанай дунда эхин организациинь хүдэлмэреэ хангалтатайгаар ябуулhанай ашаар, олон дурадхалнууд ороо. Тэдэнэй зариманиинь гэхэдэ: полинууд дээрэ минеральна утэгжүүлгэ сасадаг түхеэрэлгэ (автарнуудынь А. М. Емельянов, В. П. Москвитин, А. М. Бояркин) түхеэрэгдээ hэн. «Беларусь» тракторай хойноhоо шагтагалагдадаг энэ түхеэрэлгэ бүтээсэ ехэтэй, час соо 15 гектар утэгжүүлгэ сасан тараадаг. Культиватораар зүрүүд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ байхадань нэгэн доро утэгжүүлгэ оруулалсаха түхеэрэлгэ уралан нарижуулагша нүхэр Спирюхов зохёогоо. Поли дээрэhээ hолоомо, зелёнко суглуулдаг түхеэрэлгэ В. Лобасюк, В. Титов, И. Зимирев гэгшэд бүтээгээ. Эдэ нүхэдэй оруулhан үнэтэ дурадхалнууд хүдөө ажахын продукт абаха, бэлэдхэхэ министерствэдэ, республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлдэ hайшаагдажа, колхоз, совхозуудаар дэмжэгдэhэн байгаа.

Мал ажал дээрэшье горитой хүдэлмэри хэгдээ. Хүдөөгэй уран гартанай хүсөөр малда тэжээл бүйлүүлдэг цехүүд түхеэрэгдэжэ, тус ажахыда ажалынь оньhон аргаар бүтээгдэдэг болоо. Малай фермэ дээрэ семинар үнгэргэгдэжэ, республикымнай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажалайнь дүй дүршэлтэй танилсаhан, hайшааhан байха.

Уралан нарижуулагшадай хүдэлмэри ганцашье эндэ бэшэ, мүн Сэлэнгын, Онохойн совхозуудта муу бэшээр эмхидхэгдэнэ. Сэлэнгын совхоздо уралан нарижуулагшадай 10 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлэй туршада 9 мянга гаран түхэригэй алмалта хэгдээ. Ухаан бодолоороо ажахыдаа туhа хүргэжэ байгшад hайнаар урмашуулагдана. Энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаhанайнь түлөө тэдээндэ 490 түхэриг түлэгдөө. Илангаяа механизатор Петр Аюровые нютагайнь зон магтадаг. Энэ нүхэр үрэhэнэй таряа шэрэхэ, горох хуряаха хүдэлмэриие оньhожоруулха талаар дурадхал оруулжа, тэрэнээ бэелүүлhэн байха юм.

Улаан-Үдын управлениин Онохойн совхоздо уралан нарижуулагшадай оруулhан 6 дурадхалай табаниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 4676 түхэригэй мүнгэ зөөри алмаба. Мухар-Шэбэрэй управлениин Суулгын совхозой механизатор Цыжип Санжиев кукуруза хуряадаг комбайнай гидроподъемнигые ондоо болгоhон, мастерской соогоо тракторнуудай гидросистемэнүүдые заhабаридаг стенд бэлдэhэн байна. Энэнь ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлээ бшуу.

Гэбэшье, зарим ажахынуудта уралан нарижуулагшадай дунда эмхидхэхы, ойлгууламжын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Тусхайлан хэлэхэдэ, Зэдын управлениин Ториин совхоздо эхин организаци эмхидхэгдэhэн аад, уралан нарижуулагшадай дунда ямаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй. Тиимэhээ организацидань хүнүүд үсөөн абтана. Зүгөөр ажал дээрээ үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа байгшад эндэ бии. Жэшээлхэдэ, совхозой уралан нарижуулагша нүхэр Ломухин автомашинын двигательнүүдые үбэлэй хүйтэндэ ууралаар халаажа хүдэлгэдэг болгохо хэрэгсэл зохёоhон, мүн ондоошье дурадхалнуудые оруулhан байгаа. Теэд тэрэнэй бүтээhэн юумэн олоной дунда дэмжэгдэжэ, ажалда нэбтэрүүлэгдэнэгүй. Уралан нарижуулагшадай совет дээрэ шэнэ дурадхалнууд саг соогоо харагданагүй. Уралан нарижуулагшадые урмашуулха хэрэгтэ анхарал багаар табигдана.

Гэхэ зуура, бусад ажахынуудта уралан нарижуулагшадай эмхинүүд мүнөө болотор байгуулагданагүй. Жэшээлхэдэ, Зэдын управлениин «Октябрьский», Улаан-Үдын управлениин Эрхирэгэй, Хориин управлениин Чисаанын, Хэжэнгын, Хүрбын совхозуудта иимэ эмхинүүд үгы байhаар.

Ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай үүргэ хэмжээлэшэгүй ехэ. Хүдөөгэй урашуул хүдэлмэри дээрэ үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, ажахы бүхэндэ мүнгэ зөөри алмахын хойноhоо оролдоно ха юм.

Мүнөө республикымнай уралан нарижуулагшад областной соведэй III пленум дээрэ табигдаhан зорилгонуудые бэелүүлжэ байна. Энэ хүдэлмэриин улам үргэнөөр эмхидхэгдээ hаань, хүдөөгэймнай уран гартан ажал хэрэгээрээ суурхахашье, алдаршахашье бээзэ.

В. ШКЕТ,
Ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай бүхэсоюзна бүлгэмэй Буряадтахи областной соведэй инженер.

ХОДО ЯЛАРЖА БАЙДАГ МҮШЭН

(Политическэ хүдэлмэриин шэнэ онол арга)

Ажахын hалбари бүхэндэ замаймнай залуушуулад олон байдаг. Тэдэнэр үйлэдбэридөө шэнэ онол арга хэрэглэжэ, ажалай ехэ амжалта туйладаг, бусадта үльгэр жэшээ харуулдаг. Замыемнай зааhан залуушуулдай, гүрэнэй түсэбые хубилган дээшэлүүлэгшэдэй үйлэдбэриин баян дүй дүршэл, онол арга тушаа газетэ, журналнуудта бэшэгдэдэг, радиогоор дамжуулагдадаг, телевиденеэр харуулагдадаг. Тобшохоноор хэлэбэл түрүүшүүлэй баян дүй дүршэлые олоной дунда үргэнөөр, үрэ ехэтэйгээр нэбтэрүүлхын тула элдэб онол арга, түхэл маяг хэрэглэгдэдэг гээшэ.

Мухар-Шэбэрhээ автобусто hуугаад, Суулгын совхоз орожо ябахадаа заатагүй Гашей тосхон дээгүүр гарахат. Энэ хадаа зорижо ябаhан ажахынтнай нэгэдэхи отделени гээшэ. Тосхон лэ хадаа тосхон. Бусадhаа ямаршье илгаагүй. Һү hаалиин фермэ, залуу малые шахан таргалуулха гүүртэ, хонишодой бригада гэхэ мэтэ эндэ бии. Харин отделениин hү hаалиин фермэ тухай, тэдэнэй туйлаhан амжалта тушаа магтаалай үгэнүүдые суглаан бүхэндэ дуулахат, аймагайшье газетэдэ уншахат. Ушарынь гэхэдэ, энэ фермынхид совхоз соогоо жэлhээ жэл бүри, кварталhаа квартал бүри hү hааляраа хамагай hүүл барижа ябадаг hаа, энэ жэлэй эхинhээ хойшо ажахынгаа 5 фермэнүүдэй дунда түрүү hуури эзэлжэ ябадаг болонхой. Фермын hаалишад байгша жэлэй түрүүшын хахадта гүрэндэ 1112 центнер hү худалдаха түсэбөө дүүргээд, үшөө 200 центнер hү даабариhаа гадуур тушааба.

Һү hааляараа хамагай hүүл барижа ябадаг энэ фермынхид гэнтэ юундэ түрүүшүүлэй тоодо гараха болоо юм гэhэн асуудалда харюу абахам гэбэл, тосхоной гол үйлсэдэ ерээд харахадаа мэдэхэт. Гудамжын эгээ эли газарта тобойн hүүгааша культбазын орой дээрэ табан хушуун яларжа байха. Тэрэнэй досоо электролампочка hуулгагданхай. Яларжа байhан табан хушуугаар hонирхоогүй хүн миин гоёолто ааб даа гэжэ hанаад гарашаха байха. Үнэндөө энэмнай гоёолто, шэмэглэл бэшэ, харин hү hаалиин фермын hаалишадай, ухэр адуулагшад, бүхы малшадай үдэр бүриин ажалайнь дүн нютагайнгаа зондо дуулгажа, мэдээсэжэ байдаг тэмдэг гээшэ. Хэрбээ табан хушуун соохи лампочкын носоогүй hаань, тосхонойнь хүн зон «мүнөөдэр hаалишаднай муу ажалаа байна. Үдэрэйнгөө түсэб дүүргэжэ шадабагүйл даа» гэжэ hаалишадтаяа хамта халагладаг, голхордог байха юм. Теэд культбаза дээрэ тодхогдоhон табан хушуун үдэрhөө үдэртэ, кварталhаа кварталда унтарангүй яларжал байдаг. Ялархал ёhоороо яларна. Юуб гэхэдэ, фермын hаалишад сүүдхэ бүри 18 центнер hү hааха түсэбөө 19—20 центнерээр дүүргэнэ.

Иигэжэ олоной урма зориг бадаруулха, ажалай амжалта тэлшэ уряалжа байха политическэ хүдэлмэриин шэнэ түхэл маяг хэрэглэгдэнэ. Гашейн фермынхидэй хэрэглэдэг политическэ хүдэлмэриин энэ түхэл аргые ажахы бүхэнэй hалбаринуудта хэрэглэбэл, hайн үрэ дүн үгэхэ hэн гэжэ hанамаар.

Б. ЖАМБАЛОВ.

Үдын совхозой нэгэдэхи фермын hаалишад hү hааха, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ даабариие июниин 15-да дүүргээ. Түсэбhөө гадуур үшөө 120 центнер hү гүрэндэ тушааха гэлсээ. Һаалишадай дундаhаа залуу басаган Галина Бурдина онсо шалгарна. Тэрэ мүнөө үнеэн бүриhөө 770 килограмм hү hаанхай. «Зунай тунга бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө 1000 килограмм hү hаахаб»,— гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

Зураг дээрэ: комсомолой гэшүүн Галина Бурдина.

Ц. БАБУШЕЕВЭЙ фото.

Хори.

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Мэргэжэл түгэс медицинскэ туhаламжа үзүүлхэ, элдэб үбшэнhөө hэргылүүлхэ гэхэ мэтэ үргэн ехэ хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ талаар СССР-эй хото, хүдөөгэй хүн зоной эрилтые ойрын жэлнүүдтэ дүүрэн хангаха зорилго КПСС-эй Программа соо табигданхай. Тайлбарилан хэлэбэл, **хүн бүхэнэй** элүүр энхэ ябахын тула, хэрбээ үбшэнэй хүроо hаань саг дары эмнэлгэ эдлээхын тула шухала бүхы юумэ бии болгохо гээшэ тон hайн hайхан зорилго болоно.

Бүри hаяхан лэ, урда үеын хүнүүдэй hанахаар, манай орон медицинскэ туhа хүргэлгын талаар Европо дотор hүүлшын hууринуудай нэгые эзэлдэг байhан. Энэ ушарые хараада абабал, иимэ ехэ зорилго бэелүүлэгдэжэ шадагдаха гү? Сохом бэелүүлэгдэмээр байhанай гэршэ болохо тоо, баримтануудые дурдая.

32 ба 70

1917 оной революциин урда тээ, хаанта Росси дотор түрэhэн бүхы хүнүүд дунда зэргээр 32 наhа хүрэдэг байhан юм. Мүнөө СССР-тэ жиртээл 70 наhа хүрэнэ (эрэшүүл 75, эхэнэрнүүд 73). Юун дээрэhээ тиигэнэб гэхэдэ, арад зоной байдал улам баян, болбосон болоно, ажалшадай элүүр энхые сахиха хэрэг гүрэн өөртөө даажа абанхай. СССР-эй бүхы зон түлөөhэгүй медицинскэ туhаламжада хүртэдэг юм. Больница, поликлиникэ, санатори, аптекэ, эрдэм шэнжэлгын эмхи зургаануудай тоо жэл бүри улам олошорно. Бэе махабад болбосоруулха хэшээл бүгэдэ нийтын шэнжэтэй болоод, дэлгэржэ байна. Энээнhээ уламжалан, хүн зоной бэеын элүүр эли бодо hайжарна, ута наhа наhалдаг болоо.

ХҮН ТҮРӨӨД...

Табяад жэлэй үедэ түрэhэн бүхы хүнүүдэй 43 процентнь таба наhатай болоодүйдөө үхэдэг байhан. Харин мүнөө үхибүүдэй гээгдэлгэ совет бүлэ дотор хомор үзэгдэл болонхой: түрэгшэдэй 4,7 процентнь лэ таба наhа хүрэтэрөө гээгдэдэг. Гэхэ зуура, энэ процентнье улам доошоо орожо үргэлжэлhөөр.

Үхибүүдтэ медицинскэ туhа хүргэлгын гол зүйлынь hэргылэмжын хэмжээн, эмнэлгын газарнуудта ходо үзэжэ байдаг ябадал болоно. Ондоогоор хэлэбэл, элдэб үбшэнhөө hэргылүүлхэ зорилгоор бүхы үхибүүдэй бэеые саг үргэлжэ хинан шалгажа байха гурим тогтоогдонхой. Ороной хото городуудтахи нялха үхибүүд бултадаа врачнуудай саг үргэлжын (түлөөhэгүй) хиналта доро байдаг. Хүдөө нютагуудтахи бүхы багашуулые үргэлжэ дээрэнь ходо шалгадаг байха гээшэ ойрын сагай шухала зорилго болоно.

Һургуулиин наhа хүсөөгүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые олон болгохын тула ехэ оролдолго гаргагдана. Үнгэрэгшэ жэлдэ хүүгэдэй саг үргэлжын саад болон яслинуудта 6 миллион хахад үхибүүд хүмүүжүүлэгдээ hэн (1953 ондо 2 миллион бага үлүүтэй байhан юм). Иимэ эмхи зургаануудhаа гадна, саг зуурын, зунай сагта байха ясли, талмайнууд нээгдэнэ. Эдэмнай 1963 ондо 3 миллион шахуу үхибүүдые хабаадуулаа hэн.

Һургуулиинхидай амарха пионерлагерьнууд хаа хаанагүй нээгдэнэ. Тэндэ мүнөө зундаа 5 миллион шахуу хүн амарха байха. Зунай сагта гэртээ үлэhэн үхибүүдтэ зорюулжа олон мянган городской лагерьнууд, интернадууд, сэнгэлгын талмайнууд эмхидхэгдэнэ. Профсоюзай, предприяти болон эмхи зургаануудай нээhэн спортивна лагерьнуудта, аяншалгын походуудта нилээд олон үхибүүд хабаадажа, аятай зохидоор амардаг.

ХҮН УРГААД...

Ямаршье наhатай хүн бүхэнэй бэеынгээ элүүрые сахиха, бэхижүүлхын тулада Совет гүрэн шухала бүхы эрхэ байдал хангадаг. Энэнь ороной экономикын хүгжэхэтэй хамта улам ургалсана. Элдэб үбшэнhөө hэргылүүлхэ гээшэ совет медицинын гол зорилго болоно. Хүн түрэлтэнэй хорото дайсан болоhон туберкулёзые hүжэрөөн hэдэрээбэл, аргалхань бэрхэтэй байдаг. Советскэ Союз доторхи бүхы хүн зоной хахад шахуунь (СССР-тэ мүнөө 226 миллион үлүүтэй хүн бии) жэл бүри туберкулезhоо hэргылхэ шалгалта гарана. Тиигэhэнэй ашаар, энэ үбшэн эхин дээрээ зайсуулагдадаг болоо. Тэрээнhээ гадна, уридшалан hэргылхэ тарилганууд хэгдэнэ. Гэхэтэй хамта туберкулёзоор үбшэлhэн хүн больницада, амбулатори болон поликлиникэнүүдтэ миинтээр эмнэлүүлдэг юм.

Физкультура, спорт болон аяншалга бэеын элүүрые бэхижүүлхэ хэрэгтэ али тухай hайнаар нүлөөлдэгыень хүн бүхэн мэдэнэ. Совет гүрэн энэ хэрэгтэ нилээд ехэ мүнгэ зөөри табидаг. Үнгэрэгшэ жэл аяншалгын поход ба экскурсинуудта 24 миллион хүн хабаадаа hэн. Спортшье баhал бүгэдэ нийтын хэрэг болонхой. Манай орон дотор 38 миллион шахуу физкультурнигууд бии. Стадионууд, талмайнууд, спортын залнууд болон элдэб хэрэгсэлнүүд эдээндэ түлөөhэгүйгөөр үгтэдэг.

3 мянга үлүүтэй курорт, амаралтын гэрнүүд ажалшадай мэдэлдэ байдаг. Жэл бүри 6 миллион шахуу хүнүүд хүнгэлэлтэтэй гү, али түлөөhэгүй путёвкоор тэндэ ошожо амардаг, аргалуулдаг байна. Һүүлэй үедэ заводууд болон фабрикануудай дэргэдэ профилакторинууд (hүниин санаторинууд) улам олоор эмхидхэгдэдэг болоно байнхай. Жэлэй туршада Россин Федерациин профилакторинуудаар 400 мянга шахуу хүдэлмэришэд, алба хаагшад амаржа, бэеынгээ элүүрые бэхижүүлhэн байха.

ХЭРБЭЭ ХҮНЭЙ ҮБДӨӨ ҺАА

Хүн зониие эмнэлгын хэрэгые улам hайжаруулхын тула Совет гүрэн ехэ оролдолго гаргана.

Революциин урда тээ орон дотор оройдоо 208 мянган койкотой больницанууд (10 мянган хүн бүриин 13 койко) бии байhан аад, 1940 ондо — 791 мянган, 1953 ондо — 1 миллион 162 мянган, 1963 ондо—2 миллион 43 мянган койкотой болоhон (10 мянган хүн бүриин 90 койко) байна. Бүхы больницанууд оньhон нарин түхеэрэлгэ ба аппаратураар хангагданхай. Һүүлэй табан жэлэй турша соо гансал Россин Федерациин медицинскэ эмхи зургаанууд рентгенэй 13 мянга үлүүтэй аппарат, 1.000 флюорограф, 10 мянган электрокардиограф, шүдэ аргалха 2.000 шахуу түхеэрэлгэ абаа.

Эмнэлгын эмхи зургаануудта тэр байрануудые барилга һүүлэй 10 жэл соо илангаяа эршэмтэй түргэнөөр эрхилэгдэжэ байна. Олон жэшээнүүдэй нэгые абажа дурдая. Таганрог гэжэ ородой эртэ урдын городто энэл үе соо 2 шэнэ больница, үхибүүдэй санатори, комбайнай заводой хүдэлмэришэдэй поликлиникэ, шүдэ аргалха поликлиникэ ба аптекэ нээгдээ. Хэрбээ бүхы Россин Федераци тухай хэлэхэ болоо hаа, үнгэрhэн табан жэл соо больницанудай, нарайлалтын гэрнүүдэй, диспансернуудай тоо нилээд олон болоо, 242 мянга шахуу койко нэмэhэн байха юм. 1.450 гаран поликлиникэ, тэрэ тоодо үхибүүдэй 500 поликлиникэ ашаглалгада оруулагдаhан, 1.765 аптекэ нээгдэhэн байна.

Хаанта Росси дотор оройдоо 23 мянган врач бии байhан юм. Харин мүнөө СССР-тэ 466 мянган врачнууд (шүдэнэй эмшэдгүйгөөр) хүдэлмэрилнэ. Эдэмнай — бүхы дэлхэйн врачнуудай дүрбэнэй нэгэнhээ үлүү. Европын врачнуудай хахад шахуунь болоно. СССР-эй зоной 10 мянган хүн бүридэ дунда жэшээгээр 21 врач хүргэнэ. Энэмнай США-гай, Англиин, Франциин, ФРГ-гэйхиhээ ехээр олон байна.

ҮБШЭНШЬЕ СУХАРИНА

Үбшэнүүдые усадхаха добтолго СССР-тэ үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Бүхы гүрэнэй зүгhөө бэелүүлэгдэдэг элүүржүүлгын хэмжээ ябуулганууд, медицинскэ эрдэм ухаанай бодото хэрэгэй амжалтанууд зарим үбшэниие эсэслэн усадхаха, зарим үбшэнэй хүралгые ехээр хороохо арга олгоо. Холерэ, милан, эшэргэнэ, гэдэhэнэй халуун үбшэн гэхэ мэтэ аюултай дайсад үгы хэгдэн hүнөөгдөө, маляри (хумхаа), трахомо гэхэ мэтэ хаа яа үзэгдэдэг. Россин Федераци дотор дифтеригээр үбдэлтэ — 1958 онойхиhоо 15 дахин, полиомиелидээр — 25 дахин хороо, уушханай, шэхэнэй ба нюдэнэй үбшэн хүрэлгэ ехээр хорожо байнхай.

Хүн зоной элүүрые сахиха хэрэгтэ Советскэ Союз утаа ехэ амжалтануудые туйлаа. Гэхэ зуура, хүн зоной эрилтэ хүсэд дүүрэн хангагдаа гэхын аргагүй. Үшөөл ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй байна. Энэнэй урда тээ хэhэн юумэмнай юу харуулнаб гэхэдэ, коммунизм байгуулжа байгаа ороной гол зорилгынь «Хамаг юумэеэ хүнэй аша туhада, хүнэй зол жаргалай тулада» гэhэн зорилгын оролдосотой абьяастайгаар, сэхэ шууд бэелүүлэгдэжэ байhые гэршэлнэ.

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной июлиин 3.

...емец фашистнуудай ...идэлгэhээ Белоруссиин ...лэгдэhөөр 20 жэлэй ойдо

БЕЛОРУССИДА ГИТЛЕРЭЙ СЭРЭГҮҮД ЯhАА САЙГАА hЭН

...ша оной июлиин 3-да Советскэ Белоруссиин ниислэл — ...ые немецко-фашистска эзэмдэгшэдhээ сүлөөлhөөр 20 жэл ... Тэрэ үедэ 1-дэхи Белорусска фронт командалhан ...кэ Союзай Маршал Рокоссовскиие АПН-эй корреспон... Белоруссиие сүлөөлхын түлөө болоhон тулалдаан, Минскые ...тэ тухай хөөрэжэ үгэхые гуйhан байна.

Константин РОКОССОВСКИЙ,
Советскэ Союзай Маршал

...ой июнь—июль hаранууд... шанга тулалдаанай дүү... ...ойшо хорин жэл үнгэрбэ... ...н лэ шэнгеэр hанагдана. ...ура нюдэеэ аняад, үнгэр... ...е тухай hанахатайгаа зэр... ...рийскэ буудалгын гал дү... ...няар соогуур урагшаа даб... ...нууд, дайнай али бүхы ...е даажа гараhан совет ...анай урасхал мэтэ даб... ...н тодохоноор харанаб. ...иие сүлөөлхын түлөө бо... ...лдаан айхабтар шанга со... ...атэн байhан. ...лдаанда хоёр талаhаа 4 ...н хабаадалсаhан, элдэб ка... мянган артиллерийскэ буу, ... 7,5 мянган танк ба само... ...нууд, 9100 самолёт хэрэг... ...айна. Айхабтар шанга ту... ...мсэлэй үедэ элдэб олон ху... ...д болоhон гээшэ. Энээгээ... ...уссиие сүлөөлхын түлөө ...э үеын дайнай бусад бай... ...со шалгарhан юм. ...ссиин газар дээрэ болоhон ...а, Минскые сүлөөлэлгэ ту... ...ынгээ урда тээ 1944 оной ...н багаар советско-германска ...э ямар байдалай тохёолдоод ...шаа богонихонооршье hаань, ...э шухала.

...АНАЙ ЯМАР ЭСЭСТЭЙГЭЭР ...НЬ УРИД МЭДЭГДЭЭ hЭН

...арадай, тэрэнэй армиин тү... ...урбан зунай үедэ хэhэн ай... шанга тулалдаан фашистска ...е яаха аргагүй илагдаха ...асарhан гээшэ. Энэ үедэ гит... ...дэй булимтаран эзэлээд бай... ...ймнай газарай гурбанай нэ... ...гдөөд байгаа. Манай Улаан ...энэ үедэ оронойнгоо баруун ...хаса ерээд байгаа hэн. Совет ...Балтиин далай хүрөөд, Бе... ...зүүн районуудые, Украи-

нын эхэнхи хубиие сүлөөлөөд байгаа. Манай дайшалхы хүсэнэй Румыниин газар дээрэ орохотой зэргэ, Европын зүүн урдахи оронуудта Германиин сэрэг тон ехэ бэрхэшээлтэй тохёолдожо эхилээ hэн.

Богонёор хэлэхэдэ, 1944 оной зун фашистска Германиин түйсэд илагдаха байhаниинь манда лаб мэдээжэ болоhон юм. Мүн энэ байдалые США болон Англишье баhал мэдээ. Тиигэhэнэйнгээ удаа эдэ гүрэнүүд 1944 оной июниин 6-да хоёрдохи фронт нээхэ баатай боложо, Хойто Франци руу сэрэгүүдтэ табиhан гээшэ.

Гэбэшье, манай союзнигуудай хэhэн энэ түрүүшын добтолго фашистска Германиин сэрэгүүдээ зүүн ба баруун фронтнуудта хубаарилан хаяха хэрэгтэ балайшье ехэ хубилалта хээгүйнь мэдээжэ. Гитлерэй командовани энэ үедэ бүхы дээрээ 374 дивизи, 23 тусхай бригадатай байhан hаа, зүүн фронт дээрэ 228 дивизи, 23 бригадаяа бултыень бариад лэ байhан. Гитлеровскэ Германиин үгэ дуугүйгөөр өөрыгөө диилдэhэндэ тоолотор зүүн фронт дэлхэйн хоёрдохи дайнай гол фронт байhан юм.

Совет арад, тэрэнэй Коммунис партии 1944 оной зун—намарай шанга тулалдаанда Улаан Армиин хүсэн түгэс байлгахын тула хамаг хүсэ шадалаа гаргаhан байна.

ГИТЛЕРЭЙ СТРАТЕГҮҮДЭЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ АЛДУУ

1944 оной зун Улаан Армиин гол хүсэн Румыниие сүлөөлхын тула баруун урагшаа шэглүүлэгдэн, hүүлээрнь Болгари ба Югослави тээшэ шангаар добтолго хэхэнь гэжэ Гитлерэй командовани ойлгоhон байгаа. Тиимэhээ дайсан Припять мүрэнhөө урдуур ехэ хүсэ: 123 дивизи, тэрэ тоодо 24 танкова ба моторизованно дивизи татаhан байна.

Мүн Балтиин далай шадар совет сэрэгшэд ехэ добтолгодо орожо болохо гэжэ Гитлерэй командовани тухайлдаг байгаа. Тэдэнэй бодомжолдогой ёhоор Белоруссида эрид шанга сохилтотой добтолго болохогүй байhан юм. Хэды тиигэжэ бододогшье hаа, немецкэ командовани манай баруун фронтын шухала удха шанартайе хараадаа абан, Белоруссида хүсэ ехэтэй, олон дабхар обороно бэлдэhэн байна. Генерал-фельдмаршал Э. Буш гэгшын толгойлдог арминуудай «центр» гэжэ нэрэтэй бүлэгтэ 50 дивизи, 3 бригада бии hэн. Белорусска фронтые тулажа байhан энэ бүлэгтэ 1340 самолёдтой агаарай флот туhалдаг байгаа.

Витебск ба Бобруйскын районуудта немецкэ сэрэгшэд илангаяа бүхы обороно хэhэн юм. Мүн Москва—Минск гэжэ авто-харгын гарадаг газартахи Оршанска участогта дайсанай ехэ хүсэн татагдаhан байгаа. Үшөө март hарада Витебск, Орш, Могилев, Бобруйск, Борисова, Минск городуудай гарнизонууд эдэ городуудые алдангүй тулалдаха гэhэн Гитлерэй захиралта абаhан байгаа.

Энэ үедэ бүхы Белорусси дотор партизанска тэмсэлэй дүлэн улам ехээр соробхилжо эхилээ: дайсанай эзэмдэhэн газар дээрэ хамта дээрэ 143 мянган хүнтэй партизануудай 150 бригада, 49 тусхай отрядууд дайшалхы тэмсэл ябуулжа байhан юм.

Белоруссиие сүлөөлхын тула Советскэ Верховно Главна командовани «Багратион» гэжэ нэрэтэй тусхай түсэб зохёоhон байна. Энэ түсэбэй гол зорилго ямар байгааб гэхэдэ, «Центр» бүлэгэй арминуудые бута сохёод, Белоруссиин газарые сүлөөлжэ, манай союзник болохо Польшодо туhалаад, зүүн Пруссиин хилэдэ хүрэхэ гэhэн байгаа. Энэ түсэбые дүүргэхэ хэрэг дүрбэн фронтын сэрэгшэдтэ: 1-дэхи Прибалтийска (командалагшань армиин генерал Баграмян), 3-дахи Белорусска (командалагшань генерал-полковник Черняховский), 2-дохи Белорусска (командалагшань генерал-полковник Захаров), минии командалhан 1-дэхи Белорусска фронтнуудта даалгагдаhан байгаа. Гадна энэ добтолгодо холо ниидэдэг авиаци, ПВО-гой сэрэгшэд, Днепровско флотили, партизанууд туhалалсаа. Добтолгымнай гол хүсэн гитлеровецүүдэй оборонын заха бариhан витебскэ, бобруйскэ бүлэгүүд тээшэ табигдаhан юм. Тэдэниие бута сохёод байхадаа, дайсанай Белоруссидахи обороные үндэhөөрнь hандарган, «Центр» бүлэгэй арминуудые хүреэлэн абажа, Минскhээ зүүн тээгүүр үгы хэхэ зорилготой байhан.

МИНСК СҮЛӨӨЛЭГДӨӨ

Немецкэ фронтын зургаан участогта манай дүрбэн фронтын сэрэгшэд июниин 23, 24-дэ хатуу шанга сохилто хээ. Тэрэ добшалтыемнай фашистнууд тогтоожо яашье шадаагүй hэн. Дайсанай обороно хоёрхон үдэр соо hандаргагдаа. Бидэнэр бүхы участогуудта 300 километр үргэнтэйгөөр сүмэрэн орожо, тэрэнээ июниин 28 болотор 500 километр хүрэтэр үргэдхөөбди. Энэ үдэр болотор дайсанай эзэлhэн газар дээрэ саада захань 90—150 км хүрэтэр добшагдаа бэлэй.

Имэ шууд түргөөр добшалга юугээр тайлбарилагданаб? Хамагай түрүүн бүхы түрэлэй сэрэгшэд хоорондоо нягта холбоотойгоор даалгабаряа дүүргээ. Артиллеримнай ябаган сэрэгшэд ба танкнуудhаа гээгдэнгүйгөөр добшажа, хүсэтэ буудалгаараа тэдээндэ харгы гаргажа үгөө. Авиацимнай самолёдууд июниин 23-hаа 28 хүрэтэр аяар 30 мянга хүрэтэр ниидэлгэ хээ.

Гурбадахи, нэгэдэхи Белорусска фронтнуудай сэрэгшэд добтолгоёо улам шангадхажа, июниин 28 болотор Минск шадар хүрэжэ ерээ. Дайсанай байдал час бүхэндэ муудажа эхилээ. Авиаци болон партизануудай добтолгоhоо дайсан баhал ехэ гээлтэдэ ороhон байна. Гитлер эндэ тохёолдоhон бэрхэшээлые заатагүй тасаха гэжэ шиидэhэн байгаа. Генерал-фельдмаршал Буш гэгшэ фюрерэй найдабариие дүүргээгүй дээрэhээ «Центр» бүлэгэй арминуудые командалха тушаалhаа гаргагдаба. Тэрэнэй тушаалые «Хойто Украина» бүлэгэй арминуудые командалагша генерал-фельдмаршал Модель бэедээ даалсан абаа hэн. Габэшье, үшөө хэдэн шухала хэмжээнүүдые Гитлерэй командованиин эндэ абаад байхада, аша үрэ гаража үгөөгүй.

Июниин 28-да Верховно Главна командованиин ставка Белоруссиие сүлөөлгэдэ хабаадалсаха байhан сэрэгшэдэй урда нимэ зорилго табиhан байна. Добтолгоёо үшөө шангадхажа, июлиин 7—8-hаа сааша бэшэ Минск городые эзэлхэ, тиин Минскhээ зүүн тээгүүр «Центр» бүлэгэй арминуудые хүреэлэн абаха. Белоруссиие сүлөөлхын түлөө добтолгодо хабаадалсаhан бүхы фронтнуудай сэрэгшэд урдаа табигдаhан зорилгоёо саг болзор соонь, баатаршалга ехэтэйгээр дүүргэhэн байна. Июлиин 2-ой үдэр 1-дэхи Белорусска фронтын генерал-майор Бурдейнын командалhан 2-дохи гвардейскэ танкова корпус Минскдэ зүүн тээhээнь сүмэрэн орожо ерээ. Мүн нэгэ доро 11-дэхи гвардейскэ, 31-дэхи арминуудай түрүүшын отрядууд баhал Минскдэ сүмэрэн оролсоо.

Июлиин 3-най үдэр үдэшэлэн тээшэ Минск гүйсэд сүлөөлэгдөөд байгаа hэн. Гурбаhаа дээшэ жэлэй туршала немецко-фашистска эзэмдэгшэдэй зэрлиг муухай дарлалта доро байhан Белоруссиин ниислэл хотын хүн зоной айхабтар ехэ баяр баясхалан болоhониие мартахын аргагүй. Минск городhоо зүүн тээшээ 200 километртэ Гитлерэй 20 гаран дивизинүүдэй манай сэрэгшэдээр хүреэлэн бүhэлэгдээд, яаха аргагүй үгы хэгдэхээ байhанда сүлөөлэгдэhэн городой хүн зон баhал ехээр баясаа hэн.

Минскые абаhанай hүүлээр Белоруссиие сүлөөлхын түлөө тэмсэл замхаагүй, харин улам үргэдэжэ эхилээ. Совет сэрэгшэдэй урда шэнэ зорилго табигдаба. Бүhэлэн абтаhан дайсанай сэрэгүүдые үгы хэжэ, добтолгоёо саашань үргэлжэлүүлэн, баруун хилэ тулаха зорилго табигдаа. Витебск, Бобруйск, Минск городуудай оршондо дайсанай сэрэгүүдэй үй бута сохигдоhон дээрэhээ Германиин фронт дээрэ аяар 400 километр үргэнтэй нүхэн бии боложо, Гитлерэй командовани тэрэнээ бүглэхэ ямаршье аргагүй болоо hэн. Улаан Армимнай Белоруссиие сүлөөлхэ «Багратион» гэжэ түсэбөө эрхим hайнаар дүүргэжэ, немецкэ 63 дивизи усадхаа, тэдэнэйнь 10 дивизи гүйсэд үгы хэгдэhэн юм.

Белоруссида плендэ абтаhан 57600 немецкэ сэрэгшэдэй 1944 оной июлиин 14-дэ ниислэл хотымнай үйлсөөр бүү доро туугдан гараhыень москвагайхид мартадаггүй ёhотой. Тэдэнэй колонннонуудай урда ябаhан генералнууд болон офицернүүд тархяа гунхуулан үнгэрөө. Тэдэнэр Европын олон ниислэл хотонуудай үйлсөөр зэлэ татан гэшхэлэлдэhэн Гитлерэй зэрлиг муухай арьяатад байhан. Тэдэнэр тиихэдэ илалта түйлагшад бэшэ, харин илагдагшад боложо Москвагай үйлсөөр гараhан байна.

1944 оной июлиин 14-дэ Москвагай үйлсэнүүдээр туугдан гараhан Гитлерэй генерал болон офицернүүдэй олонхидынь мүнөө амиды юм. Тэдэнэй зариманиинь бундесвертэ алба хэхэ зуураа үhөөгөө абахые, «Агуухэ Германиин хуушанай хилые» заатагүй дахин байгуулхые хүсэнэ. Тэдэнэр дэлхэйн хоёрдохи дайнhаа ямаршье hургаал абаагүй хэбэртэй.

Совет сэрэгшэд Белорусси, Латви, Литвагай зарим хубиие сүлөөлжэ, Германиин империализмын үүр—Зүүн Пруссиин хилэдэ туласа ерээд, Польшын зүүн районуудые сүлөөлhэн байна. Манай сэрэгшэд Нарва, Висла мүрэнүүдэй эрьедэ гаража, 1945 оной үбэл Улаан Армиин Берлин тээшэ добтолхо арга зам нээhэн байна.

(АПН).

Зураг дээрэ зүүн гарhаа —Минск 1944 ондо. Баруун гарhаа —мүнөөнэй Ленинскэ проспект.
ТАСС-ай фотохронико.

Багшанарай съездые угтуулан

ХЭЛЭХЭДЭ БЭЛЭН ААД, ХЭХЭДЭ?..

...ическэ хүмүүжүүлгэ бол... ...у үетэниие коммунис ёhоор ...үлгын таhаршагүй нэгэ ...гэжэ мэдээжэ ха юм. Тус ...аар олон статьянуудшье ...олон нютагай хэблэлдэ та... Улаан хилэн хушалтатай ...саанаhаашье, мүлигдэмэл, ...лак шэрэтэй ендэрнүүдhээ... ...э асуудал тушаа дүлэ ба... ...тэнүүд хэлэгдэдэг. «Түрэл ...түрэ засагайнгаа эрилтын ...стетическэ хүмүүжүүлгые ...тэнь оруулая, нүхэд,—гэл... ...«Энэ хэрэгтэ hургуулиин ...таа ехэ. Теэд бага юумэн ...тон бага!»—гэхэ мэтээр ...ида нэгэшье үдэр хүдэл... ...гүй заримашуул шулhөө ...лэн шангаралдаха. Илан... ...дөөгэй hургуулинууд тухай ...э, Минпросой инспектор... ...бусадшье дарганууд тархяа ...и, нюураа уршылгадаг.

...хүдөөгэй hургуулинуудые ...а, муу юумые hайн гэхээ ...гүйбди. Хүдөөгэй hургуу... ...дото байдал тухай эды-еды ...а хэлэхээ хүсэнэбди.

...гэй hургуулинуудай баг... эстетическэ хүмүүжүүлгын ...ые ойлгодоггүй гэжэ hана... ...э эндүүтэй. Тэдэнэр яhала ...г, шадаха зэргээрээ оролдо... ...тетическэ хүмүүжүүлгэдэ ...юумэн: тусхай хэшээлнүүд, ...лияа, классуудаа шэмэглэн ..., багшанарай хубсаhан, той... ...hан бүхы байдалынь—хуу ...э удха шанартай.

...талаар Яруунын аймагай ...ын найман жэлэй hургуу... ...багшанар юу хээ бүтээдэг. ...хэдэ, hургуулияа шэмэглэн ...е абаад харая. hургуулиин ...палисаднигууд соогуур ху... ...рэhэн, шара акацинууд ...жарылдаахай. Эдэниие ...өөhэдөө hуулгаа. Мүн лэ ...хабаадалгатайгаар hур... ...досоо талань шэмэглэгдээ.

Уужам коридор соо ороходотнай, эгээл эли газартань уран гараар хэгдэhэн горитойхон витринэ соо хүүгэдэй омогорхол—спортивна болон бусад грамотанууд аржылдаха. Тэрэнэй хоёр хажуугаархи баhа тусхай витринэнүүд соо Исэнгын совхозой түрүүшүүл болон hургуулиин эрхим hурагшадай фото-зурагууд байха. Тэдэнэй дээдэ таладань Ленин багшын портрет. Портредүүдые, витринэнүүдые үлгэхэдөө, хадааhыень харгдахагүйгөөр хэнхэй. Энэ хадаа юрын, жэжэ хэрэг бэшэ. Зарим эмхи зургаан, hургуулинуудта орходо, туйлай томо хадааhануудаар портрет, плакадуудые хадажархиhан байдаг. Тиихэдэнь, нюдэндэ ехэ баазаар, аягүйгөөр харагдадаг. Ондоо ханадань ханын газетэ, «Пионерская правда», соносхолнуудые няадаг таатай самбарнууд бии. Тэдэниие үлгэhэн хадааhан мүн лэ харагдадаггүй. Эдэ самбарнуудые, витринэнүүдые хүүгэд ажалай хэшээлнүүдтэ өөhэдынгөө гараар бүтээгээ. Имэл гурим баримталан, классуудаа шэмэглээ.

Теэд эстетическэ хүмүүжүүлгые дүүрэнээр бэелүүлхын тула энэ тон багал даа. Хэлэ, литературын, түүхын багшанар хэшээл дээрээшье, класснаа гадуур хүүгэдтэй хүдэлхэдөөшье аhан шадалаараа оролдодог, искусстватай, уран hайхантай холбоотой ушарнуудые алдадаггүйл юм бээзэ. Зүгөөр эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ сэхэ хамаатай предмедүүд—дуун, зураг гэхэ мэтэнүүд ехэнхидээ хии hомоор буудалган болоод лэ дүүрэшэдэг. Яахадааб гэжэ гү? Мэнэ гэhээр тайлбарилхабди.

Дуугаар бүхы классуудта, зуралгаар буряад классуудта зургаадахи хүрэтэр, ород классуудта долоодохи хүрэтэр нэгэ—нэгэ часай хэшээлнүүд программаар хараалагдаhан. Олон классуудтай ехэ hургуулинуудта дуунай, зуралгын тусхай багшанарые уриха аргатай hаань, үсөөн hурагшадтай найман жэлэй hургуулинуудта тиимэ арга байхагүй.

Жэшээнь, үнөөхи Исэнгын hургуулиин жэшээ дээрэ тогтоел. Энэ hургуули 17 класс-комплекттэй, тэдэнэйнь 9-ниинь ахамад классууд. Тиимэ болохолоороо, дуунай хэшээлнүүд оройдоол 9 час, зуралгынхи—миил 6 час болоно. Хамта 15 час гээшэ рааб даа. Дуугаар, зуралгаар адли тэгшэ бэлигтэй тусхай багша олдобо hэн гэлэй. Теэд хэн 15 час дээрэ «hууха» зүбшөөхэб даа? Тиимэhээ дуу, зураг заалгын тушаал ондоо предметнигүүдтэ «нэмэлтэ» болгогдон үгтэдэг. Бэлэдхэлгүй, өөрөө дуулажа, зуража шадахагүй хүн хүүгэдые ямар юумэндэ hургалтайб? Эндэ аймОНО-шье, hургуулиин хүтэлбэрилэгшэдшье зэмэтэй бэшэ...

Педучилищи дүүргэhэн багшанар дуугаар, зуралгаар яhала бэлэдхэлтэй байдаг. Харин тэдэнэр эхин классуудта дуу зурагаа заахадаа тотихон аад, ахалагша классуудта хүдэлжэ бирадаггүй. Педучилищиин hурагшадые ахалагша классуудта хүдэлэлсэжэ шададаг байхаар бэлдэхэдэ яаха юм? Үгышье hаа, багшанарай институтда ерээдүйн литераторнуудые, түүхэшэдые дуунай, зуралгын шадабаритайгаар дүүргүүлхэдэ яаха юм? Эндэ hайн дуранай хэрэг бэшэ. Институтда оролгын шалгалта гараашад уран hайханай шадабарияа шалгуулха ёhотой. Тиигэбэл hургуулинуудта дуунай, зуралгын хэшээлнүүдые хэхэ бариха газараа оложо ядан зобохоёо болихо hэн. Хэлэхэдэ бэлэн аад, хэхэдэ бэрхэтэй юм бээзэ. Гэбэшье хэзээ далай тээhээ зохисотой hалхин ерэжэ, сагай уларил hайжарна ааб гэжэ hуултагүй, тодорхой хэмжээ абаа hаа, дээрэ hэн.

Ц. ДОНДОГОЙ.

САБШАЛАН, ТАРЯАЛАНГАА hАЙНААР ХАМГААЛАЯЛ

Энэ июнь hара соо шииг бороон элбэг ехээр орожо, сабшалан, таряалангууд хараа байса hайжарба. Элбэг баян ургасын абтаханьшье дамжаггүй байна. Гэбэшье республикын олохон колхоз болон совхозуудай, нютагуудтахи советскэ эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд сабшалан, таряалангуудаа хамгаалха тушаа тон багаар оролдоно.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Забайкалец» колхоздохи таряалангууд хорёологдоогүй. Тиимэhээ нэгэдэхи бригадынь таряанда үмсын мал үдэр бүри орожо байдаг. Гэбэшье колхозой бригадирнууд болон мэргэжэлтэд ямаршье хэмжээ абаагүй. Шаралдайн сельсоведэй гүйсэдкомойхидшье гэмтэ нюурнуудые малаа таряанда оруулhанайнь түлөө хуулиин харюусалгада хабаадуулнагүй, ниитын ажахыда ушаруулhан гарза хохидолые бусаалган абахын хойноhоо оролдоногүй.

Тэрэшэлэн «Эрдэм» совхозой хоёрдохи отделенидэ, Үдын совхозой 1-дэхи фермэдэ нилээд ехэ талмай дээрэхи шэниисэ болон ешмээниие хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай үмсын мал гэшхэжэрхёо. Хэжэнгэ тосхон шадархи таряан дээрэ баhал тугал, ямаад, шубуу тахяад үдэр бүри үзэгдэдэг. Теэд энэнь ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй болон нютагай Советэй гүйсэдкомойхидой hанаа сэдьхэлыень балайшье зобооногүй. Имэрхүү баримтануудые саашадаа яашье тэсэжэ болохогүй ха юм даа. Колхоз болон совхозуудта таряа гэшхүүлhэнэй түлөө гэмтэ нюурнуудые харюусалгада хабаадуулха тухай 1955 ондо СССР-эй Верховно Советэй Президиум тусхай тогтоол баталан абаа hэмнай. Тиихэдээ ушаруулагдаhан гарза хохидолой бусаагдатарнь колхознигуудай, совхозой хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай, организацинуудай болон эмхи зургаануудай мал баригдан хаагдаха ёhотой юм. Түрүүшын ушарта жэжэ мал оруулhанай түлөө 2 түхэриг 50 мүнгэнэй, шубуудай толгой бүхэнэй түлөө 50 мүнгэ, эбэртэ бодо малай толгой бүхэнэй түлөө 5 түхэригэй ялада зэмэтэ нюурнууд хабаадуулагдаха зэргэтэй. Хоёрдохёо гү, али бүри оло дахин малаа таряанда оруулагшад тохёолдоhон ушар бүхэндэ хоёр дахин ехэ яла түлэхэ ёhотой. Малынь хэрбээ гүрэнэй болон ниитын эмхи зургаануудай мэдэлэй байгаа hаа, дурсагдаhан указай ёhоор адуулагшад харюусалгада хабаадуулагдана.

Малай таряанда орожо хэр ехэ гарза хохидол ушаруулhаниие тодорхойлхын тула сомоной Советэй түлөөлэгшэhөө, агрономhоо болон тус ажахын түлөөлэгшэhөө бүридэhэн тусхай комисси байгуулагдана. Тиигээд лэ зэмэтэ нюурые ялада унагааха тухай нютагай Советэй гүйсэдкомой тогтоол абтана. Тус шиидхэбэриин буруушаагдаха байгаа hаа, ажалшадай депутадуудай аймагай Советэй гүйсэдкомой тогтоолоор эсэс табигдана.

Хэрбээ сабшалан гү, али бэлшээри, ой модон гү, али жэмэстэ сэсэрлигүүд зорюутын hанаалаар гэмтээгдэhэн байгаа hаа, зэмэтэ нюур РСФСР-эй уголовно кодексын 168-дахи статьягай үндэhөөр жэлэй болзор соо эрхэеэ хаhагдаха хүрэтэр гү, али 100 түхэриг ялада унагаагдахаар хуулиин харюусалгада хабаадуулагдана.

Тэрэшэлэн ниитын ажахыда, таряалангуудта буртаг үбhэн нилээд горитой гарза хохидол ушаруулна. Ушар тиимэhээ энээнтэй тэмсэхэ гээшэ ехэхэн удха шанартай хэрэг болоно.

Гэбэшье буртаг үбhэ усадхаха тушаа, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд шиидхэхы хэмжээ абанагүй. Түмэр, шоссейнэ харгынуудай гү, али уhалууриин түхеэрэлгэнүүдэй хажуугаар ургаhан буртаг үбhэн огтошье усадхагданагүй. Тиихэдээ эдэнь дүгэ шадарай таряалангай газарнуудые «бузарааха» гуламтанууд болоно. Шалгалта хэжэ үзэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Хяагтын болон бусад районуудтахи харгы замуудые зүбшуулан айхабтар олон янзын буртаг үбhэн элбэг дэлбэгээр ургаhан байбашье, тэдэниие эдеэшээгүйдэнь унагааха тушаа ямаршье оролдолго гаргаданагүй. Мүн энээн тушаа республикын Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи автомобильна харгынуудые барилгын болон заhабарилгын управлени (эрхилэгшэнь нүхэр Поспелов), РСФСР-эй автотранспортын болон шоссейнэ харгынуудай министерствын управлени (эрхилэгшэнь нүхэр Самсонов) ямаршье анхарал хандуулнагүй.

Тэрэшэлэн буртаг үбhэнүүдые усадхаха тушаа республикын болон нютагай хүдөө ажахын эмхинүүд саг үргэлжын хиналта хэхэ ёhотой байгаад, харин бодото дээрээ ямаршье ажал ябуулнагүй. Ажалшадай депутадуудай сельскэ, районно болон аймагай Советүүдэй гүйсэдкомуудшье яаралтай хэмжээ абанагүй.

Тиимэ хэмжээ абаагүй hаа, албан тушаал даажа байгшад гү, али зэмэтэ нюурнууд яла түлэхэ ушартай. Жэшээнь, колхозой түрүүлэгшэ, совхозой директор гү, али леспромхозой, модоной ажахын хүтэлбэрилэгшэд 20-hоо 30 түхэриг хүрэтэр ялада унаха байна.

Хэрбээ табигдаhан эрилтэ дүүргэдээгүй hаа, тус эмхиин мэдэлдэ байhан газар бусаагдан абтана.

Манай ажахын хүтэлбэрилэгшэд, нютагай Советэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр хадаа сабшалан болон таряалангуудаа али болохоор хамгаалха, тэндэ буртаг үбhэ усадхаха, хуули хазагайруулhан баримтануудые элирүүлхэ тушаа тон лэ яаралтай хэмжээнүүдые абаха, зэмэтэ нюурнуудые шанга харюусалгада хабаадуулха уялгатай.

И. БАЛУРОВ,
Юстициин ахалагша советник.

Хуули ёhо тайлбарилнабди

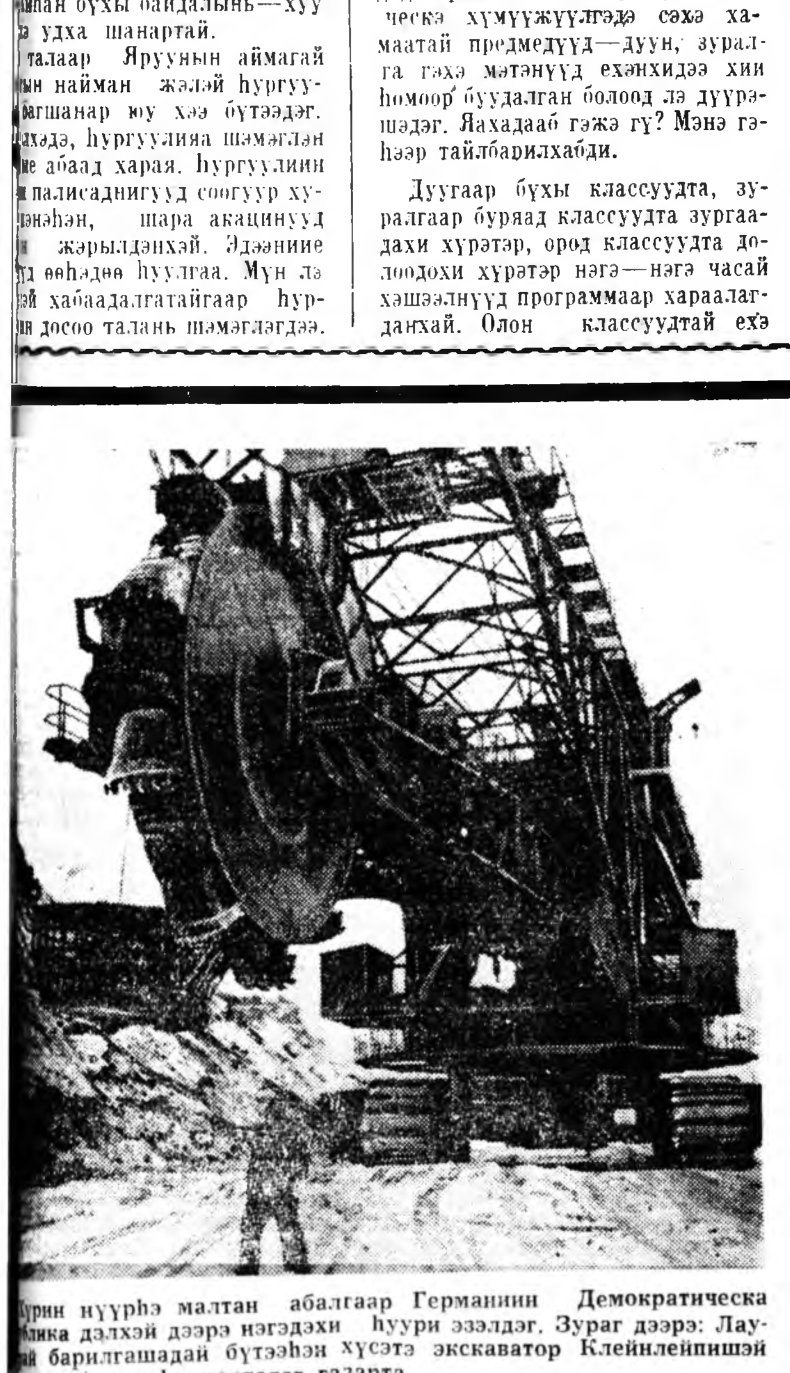

...рин нүүрhэ малтан абалгаар Германиин Демократическа ...лика далхэй дээрэ нэгэдэхи hуури эзэлдэг. Зураг дээрэ: Лау... бариалгашадай бүтээhэн хүсэтэ экскаватор Клейнлейпишэй ...округ) нүүрhэ малтадаг газарта.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ЧЕХОСЛОВАКИИН НАЦИОНАЛЬНА СУГЛААНАЙ СЕССИ

ПРАГА. Эндэ Чехословакиин национальна суглаанай нэгэдэхи сесси боложо, ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшэ И. Ленарт правительственна мэдүүлгэ хээ.

Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай аха дүүгэй холбоо барисаае Чехословаки саашадаашье хүгжөөхэ гээд тэрэ хэлээ. Европын түбтэ ядерна болон термоядерна буу зэбсэг байлгахагүй тухай Польшын правительствын дурадхалые, Германитай эбэй договор баталха, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хүсэдөөр хуряаха договор баталха, бусад гүрэнүүдэй газар дээрэhээ хариин сэрэгүүдэй баазануудые гаргаха, сэрэгэй бюджедүүдые хороохон тухай хэлсээ, НАТО-гой болон Варшавска договорой гэшүүн оронуудай бэе бэедээ добтололсохогүй тухай хэлсээ баталха хэрэгые Чехословаки дэмжэнэ.

Чехословаки хүгжэжэ байhан оронуудтай харилсаа холбоогоо үргэлжэлүүлхэ, колониализмые хүсэдөөр усадхахын түлөө тэмсэлдэ туhаламжа үзүүлхэ гээд И. Ленарт үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай 1957 болон 1960 онуудта Москвада болоhон зүблөөнүүдэй Декларациин болон Мэдүүлгын гол ёhонуудые ЧССР-эй правительство саашадаашье баримтална, соёл сурталай талаар арсалдаануудые уласхоорондын харилсаануудта шэлжүүлэн дэлгэрүүлжэ болохогүй гэжэ тоолоно гээд тэрэ үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Экономикые хүгжөөхэ асуудалнуудта тогтоходоо, үйлэдбэриие үргэдхэхые эрмэлзэхэhээ гадна, хамагай түрүүндэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхые, техническэ дэбжэлтэ хангахые, продукциин шанар hайжаруулхые эрмэлзэхэ шухала гээд И. Ленарт онсолон тэмдэглээ.

ХЭТЭ МҮНХЫН ХАНИ БАРИСААН

БЕРЛИН. Германо-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин юhэдэхи пленум боложо, совет арадтай хани барисаатай байhанаа эли тодоор харуулаа. Хани барисаан, харилсан туhалалсалга, харилсаа холбоон тухай СССР ГДР хоёрой хоорондо Москвада баталагдаhан договорто пленум гол анхаралаа хандуулаа.

ГДР-эй аюулгүй байдал болон эрхэ сүлөөгэй найдабари болоhон, германо-советскэ хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ шэнэ хараа зам нээжэ үгэhэн энэ договорые бидэнэр үнэн зүрхэнhөө hайшаанабди гээд Советскэ Союздахи бүхы ханинартаа зорюулан пленумэй баталан абаhан хандалга соо хэлэгдэнэ.

Пленум хадаа бүлгэмэй саашанхи зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ, германо-советскэ хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ зорилгоор бүлгэмэй хэдэт бүхы ниитэ-политическэ хүдэлмэри Москвагай договорто үндэhэлэн хэгдэдэг байха ёhотой гэжэ тэмдэглээ. Тиихэдэ политико-соёл сурталай зорилго хадаа «Советскэ Союзhаа hургаал абаха—илалта түйлажа hураха!» гэhэн уряае бодото хэрэг дээрэ үргэнөөр бэелүүлхэ ябадал болоно.

ДАРХАН—ХАНИ БАРИСААНАЙ ГОРОД

УЛААН-БААТАР. Монголой шэнэ Дархан городой түрүүшын гэртэ hуури табилгын ёhолол болоо. Эндэ түрүүшын барилгашад ерэhээр оройдоол хоёр жэл болоо. Энэ үе соо Советскэ Союзай туhаламжатайгаар 75 километр утатай түмэр замай hалаа баригдаа, Дархан Шарын гол хоёрой хоорондо электро-дамжуулгын ехэ вольтно лини татагдаа, барилгашадай гурбан тосхон бии болоо.

Шэнэ социалис городой түрүүшын гэрэй hуури табилгын ёhололдо зорюулагдаhан митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, МНР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. Майдар иигэжэ мэдүүлээ. Энэ хадаа ороной хоёрдохи промышленна центр болохо юм. Дарханай промышленна центр байгуулгада материально-техническэ ехэ туhаламжа үзүүлhэнэйнь түлөө КПСС-тэ, Советскэ правительство болон Н. С. Хрущевто өөртэнь гүнзэгы ехэ баясхалан тэрэ хүргөө.

АРАДАЙ АША ТУhАДА

Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй үргэн пленум июниин 24-дэ боложо, бүхы хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэ дээшэлүүлхэ, салин хүлhэнhөө налог таталгые доошолуулха тухай РРП-гэй ЦК-гай политбюрогой дурадхалнуудые хаража үзөө.

Ажалшадай байдал саашадань hайжаруулха зорилгоор Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитет, Румыниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Совет хадаа 1964 оной августын 1-hээ эхилэн салин хүлhэ шэнээр дээшэлүүлжэ, энэ хэмжээ ябуулгануудые 1965 оной дүрбэдэхи квартал хүрэтэр түгэсхэхэ, тэрэшэлэн салин хүлhэнhөө налог таталгые бага болгохо гэжэ тогтоогоо. Тогтоолой ёhоор бүхы хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэн дунда зэргээр 10 процентээр нэмэхэ.

ВЕНГРИИН ГҮРЭНЭЙ СУГЛААНАЙ СЕССИ

Венгриин Гүрэнэй суглаанай ээлжээтэ сесси Будапештдэ нээгдээ. Хэлхеэ холбоон тухай хуулиин проектые, экономикын тус hалбариин байдал тухай дотоодын худалдаа наймаанай министрэй элидхэлые, генеральна прокуророй мэдээсэлые сесси зүбшэн хэлсэхэ юм.

ЧЕХОСЛОВАКИИН ПИОНЕРНҮҮДЭЙ hАЙНДЭР

Эдэ үдэрнүүдтэ айлшадые—найма мянга гаран эрхим пионернүүдые Прага эдэ үдэрнүүдтэ угтан абажа байна. Чехословакиин пионернүүдэй организациин байгуулагдаhаар 15 жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар тэмдэглэхын тулада республикын элдэб нютагуудhаа тэдэнэр ерээ.

Үхибүүдтэ зорюулагдан hонирхолтой программа бэлэдхэгдэнхэй. Ниислэлэй ордонууд, музейнүүд, кинонууд концертнэ залнууд болон театрнууд неделиин турша соо пионернүүдэй мэдэлдэ үгтэхэ юм. Пионернүүдэй спортивна мүрысөөндэ хабаадалсахын тулада тэдэнэй ханинар—Советскэ Союзай, ГДР-эй, Польшын, Венгриин болон Финляндиин пионернууд Прага ерэхэ байна. (ТАСС).

ДАХИН УУЛЗАТАРАА, БАЯРТАЙ!

УРАН ҺАЙХАНАЙ концерт эмхидхэе гэһэн үүсхэл аймагай Культурын байшангай хүдэлмэрилэгшэд гаргаһан гэхэ. Энэ үүсхэл бултанда һайшаагдажа, 12 хүнһөө бүридэһэн тусхай агитбригада март һарада эмхидхэгдэһэн байгаа. Агитбригадын гэшүүдээр ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэд, врач, сабхишан, парикмахер гэхэ мэтэ мэргэжэлтэд баталагдаһан юм. Лекци, элидхэлэй боложо байхада парикмахер механизаторнуудай үһэ заһажархиһан, сабхишаниинь тэдэнэй гутал тааруу зохидхоноор «шэнэ» болгожорхиһон, врачнь үбшэн зондо дары туһаламжа үзүүлжэрхиһэн лэ байдаг. Иимэ тусхай агитбригада колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ айлшалхадаа хэды һайн, зохид юумэ хэнэб даа.

Үдэшэлэн һэн. Һаял 10 час боложо байхада, концерт болохонь гэжэ дуулаһан XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хүдэлмэришэд клубтаа дүүрэн сугларшанхай байгаа бэлэй. Тиигэһээршье байтар концерт эхилжэ, «Бидэнэр таанадые хүлеэжэ хэбди» гэһэн шог дуунай аялга зэдэлжэ, бултанай анхарал татана. Ирагуу гоё хоолойтой басагад Аня Фролова, Альбина Невзгодова, Таня Побокова, Люба Тимофеева гэгшэдэй гүйсэдхэһэн шог дуун эндэ сугларагшадай дура зориг ээлшэбэ хэбэртэй, аадарай шааяһандал альга ташалган, «бис» хашхаралдаан болошоно. Эвенк, татар, венгер болон бусад арадуудай хатар гүйсэдхэгдэжэ, нютагай артистнуудай нахис, хотос гэмэ нугархай гоёор сценэ дээгүүр нишэ тиишээ һүндэлдэхэдэнь хаража һуугшад баһал замхашагүйгөөр альгаа ташана. Концерт, наадаяа эмхи гуримтайгаар харуулдаг эдэ 12 артистнуудай алиниинь алин гэшэгүй, номер бүхэнөө шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, олоной зүгһөө һайшаал маттаалда хүртэнэ. Илангаяа бултанай дура зориг эзэлжэ шадаһан залуу хүбүүд Анатолий Якимов Владимир Молодцев хоёрой сценэ дээрэ гаража ерэхэтэйнь сасуу, уттамжын альга ташалтын нээршэдэг. Шог зугаатай, энеэдэтэй хүхюун дуу, хатар гүйсэдхэһэн эдэ хоернай Зэдын таряашад, малшад, хонишодой дунда шадамар бэрхэ артистнууд боложо ябаһаараа суурхууланхай.

ЭДЭНЭРНАЙ ХАБАРАЙ тарилгын үеһөө хойшо концерт наада харуулжа эхилһээр управлениингээ колхоз, совхозуудай бүхы полевой стан, гүүртэ, отара дээгүүр ябаа, концертээ мүнөөшье табиһаар. Ушар иимэһээ концертын түгэсхэлдэ хүдөөгэй ажалшад: «Хододоо ерэжэ байгыт. Ехэл һайн концерт байна» гэлсэдэг.

— Июнь һара соо манай агитбригада Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай Елоото, Баян, Доодо Үшөөтэйн, Торийн совхозой малшад, хонишодто айлшалжа концерт харуулаа һэн. Зарим колхоз, совхозой хүтэлбэрилэгшэд маанадай хойноһоо тусхай машина эльгээжэ байгаад, һаалишад, малшадтаа концерт харуулдаг, концертын һүүлээр хатар наада эмхидхэдэгбди, — гэжэ агитбригадын баянист Геннадий Мерцулюк омогорхоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ нютагай артистнууд «сагаан алта» хуряажа абагшадтаа хүрэжэ, сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэхэдэнь туһална, наада зугаа эмхидхэнэ.

Нютаг бүхэнэй ажалшад артистнуудайнгаа аян замаа саашань үргэлжэлүүлхэдэнь «дахин уулзатараа, баяртай» гэжэ юрөөгөөд лэ үлэдэг юм. Эдэнэрнай үбһэ, таряа хуряалгын эхилхэдэ шэнэ, һонин программатай болоод, дахин эдэнэртээ айлшалхал байха.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Зэдын аймаг.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Алевтина Невзгодова (зүүн гарһаа) Татьяна Побокова гэгшэд хатар наада гүйсэдхэжэ байна. 2. Агитколлективэй дуушан Анатолий Якимов, баянист Геннадий Мерцулюк гэгшэд шог зугаатай дуугаа зэдэлүүлнэ. 3. Зэдын культурын байшангай агитколлективэй гэшүүд.

Авторай фото.

Манай айлшад—Хальмагай артистнар

ХАЛЬМАГАЙ дуу болон хатарай ансамблиин артистнар манай республика ерэбэ. Тэдэнэр манай эндэ хэдэн хоногой туршада байха зуураа өөрынгөө арадай искусстватай харагшадые танилсуулха.

Ансамблиин артистнарай харуулха зүйлынь олон янзын. Харуулха хоёр бүлэг соонь хальмаг арадай хори гаран дуу болон хатар оруулагданхай. Тэрэшэлэн совет арадуудай дуу болон хатар харуулха.

Ансамблиин директор Владимир Кичик манай корреспондентдэ ингэжэ хөөрөө

— Ансамблиин коллектив залуу. Байгуулагдаһаар арбаншье жэл болоогүй. Тиибэшье энэ үе соо нилээд дүй дүршэл олоо. Тиимэһээ гансахан өөһэдынгөө республика соо наада харуулдаг бэшэ, мүн хүршэ областьнуудтаа айлшалдаг болонхой. Манай эндэ ябалга удаан саг соо—хоёр һара соо үргэлжэлхэ. Бидэнэр Казахстанай болон Сибириин областьнуудаар ябаабди. Эндэһээ, Буряадай республика хүрөөд бусахабди. Бусаад, амарһанайнгаа һүүлээр Украина ошогдохо. Киргизэйхид манине уринхай.

Ансамблиин коллектив хэды залуу болобошье, артистнарай дунда республикымнай габьяата артистнар—А. Улинов, Э. Манджиев, дуушан В. Гаряева болон бусад бии.

Ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ главна дирижер Владимир Буринов Россин Федерациин габьяата артист юм.

Бидэнэр советскэ Буряадай арад зонине хальмаг арадай искусстватай танилсуулха байһандаа баяртайбди,—гэжэ нүхэр Кичик үгынгөө түгэсхэл дээрэ хэлээ.

Хальмагай артистнар июлиин 2-то өөһэдынгөө концертые Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозһоо эхилбэ. Удаань тэдэнэр Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Тельманэй, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудаар ябаха. Июлиин 5-да Улаан-Үдэдэ наада харуулха.

Б. ФЕДОРОВ.

СПОРТ

ҮШӨӨ ХОЁР МАСТЕР

Дүрэ буляалдалгаар Яхадай АССР-тэ болоһон мүрысөөн дүүрэбэ. Өөр хоорондоо мүрысэгшэд Россин Федерациин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө дүрбэн үдэрэй туршада тулалдаа. Мүрысөөндэ РСФСР-эй область, хизаарнуудай 137 спортын мастернууд, нэгэдэхи разрядтай хэдэн арбаад бүхэшүүл хабаадалсаһан байна. Манай республикаһаа спортын мастернууд Нима Ивахинов, Василий Гармаев, нэгэдэхи разрядтайшуул Мэлс Харпухаев, Виктор Баймеев, Владимир Халтанов, Аполлон Михеев гэгшэд барилдаба. Манай мастернууд Ивахинов Гармаев хоёр мүрысөөнэй хоёрдохи уулзалгада шүүгдэжэ, саашадаа хабаадалсаха эрхэгүй болоһон. Тиибэшье һаань, нэгэдэхи разрядтай бүхэшүүл Баймеев, Харпухаев, Михеев гэгшэд шадамар бэрхээр барилдажа, эндэ суглараагшадые баясуулаа.

Хүнгэншэг бэетэй Виктор Баймеев, Мэлс Харпухаев гэгшэд 22 бүхэшүүлтэй барилдахадаа 6—7-дохи һууринуудые эзэлээ. Илангаяа Виктор Баймеевэй туйлаһан амжалта һонирхолтой. Ургажа ябаһан залуу бүхэ Виктор эндэ барилдахадаа гурбан хүниие хаяжа, нэгэнтэйнь тэнсэжэ, нэгэндэнь шүүгдэжэ, зургаадахи һуури эзэлээ бшуу. Энэнь Виктор Баймеевэй СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэһэндэ тоологдобо. Манай нүгөөдэ бүхэ Владимир Халтанов 23 хүнэй дундаһаа юһэдэхи һуури эзэлээ.

Хүндэ бэетэйшүүлэй тулалдаан. Эндэ хабаадалсаһан 9 бүхэнүүдэй 6-нь спортын мастернууд. Буряадай республикаһаа хабаадалсаһан Аполлон Михеев эдэнэртэй барилдахадаа шалгаржа, дүрбэдэхи һуури эзэлээ. Энэнь баһал мастерай нормо дүүргэһэндэ тоологдоһон байна. Мүрысөөнэй дүн гаргахада, манай республикын спортсменууд 4, 6, 7, 9-дэхи һууринуудые эзэлээ, хоёр хүниинь СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргээ.

Н. ИВАНОВ.

ПЕТРОСЯНТАЙ НААДАХА ХҮНҮҮД ТОДОРОО

АМСТЕРДАМ, июниин 30. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн чемпион болохые эрмэлзэгшэдэй нэмэлтэ матчын болоходо Венгриин гроссмейстер Л. Портиш американец С. Решевскиие 2,5:0,5 гэһэн тоотойгоор шүүгээ.

1965 оной хоёрдохи хахадта болохо турнирта дэлхэйн чемпион Т. Петросянтай наадаха 8 хүн бултадаа тодороо. М. Ботвинник В. Смысловтой, П. Керес, Б. Спасскитай, Б. Ларсен (Дани) Б. Ивковтэй (Югослави), М. Таль Л. Портиштой урдаһаа хаража, тус бүридөө 10 парти наадаха юм. Тэдэнэй дундаһаа шүүһэн 4 хүниинь урда урдаһаа хаража баһал 10 парти наадаха. Хахад финальна уулзалгада илажа гарагшадынь түгэсхэлэй матчда хабаадажа, 12 парти наадаха. Тиигэжэ дэлхэйн чемпионтой тулалдаха хүн элирхэ байна.

ГУШАН ХОНОГОЙ ТУРШАДА

Ленинэй орденто Буряадай оперо, баледэй театрай артистнууд Хабаровск городто айлшалһаар табхар гушан хонобо. Энэ үе соо театрай артистнууд городой ажалшадта 36 балет, оперонуудые харуулжа, тэдэнэй зүгһөө ехэ һайшаал, магтаалда хүртэбэ. Мүнөөшье хүрэтэр театрай газаагуур үлүү билет бэдэрэгшэд олон. Илангаяа А. Бородиной «Игорь тайжа», Дж. Пуччиниин «Тоска» гэһэн оперонуудта, П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур», Л. Книппер, Б. Ямпилов гэгшэдэй «Ангар гоохон дүүхэй» гэһэн баледүүдтэ орохые хүсэгшэд мүнөөшье хүрэтэр олошорһон зандаа.

Манай театрай артистнууд городой ажалшадта оперо, баледүүдээ харуулхынгаа хажуугаар, хизаарай районуудаар ябажа, дүжэг наада таби... Хизаарай «Тихоокеанская звезда» газетэ СССР-эй арадай артистнар Һасаран Линховоин, Лариса Сахьянова гэгшэдэй амжалта тухай ехэ ста... бэшэжэ, уншагшадаа танилсуу... байна.

Н. МАТОРИН.

«БАЙКАЛ» БҮЛГЭМЭЙХИД ТҮРҮҮЛЬЭЭР

Футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй түрүүшын хахад дүүрэхэ болонтобо. Үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй дүн хаража үзэхэдэ, «Байкал I» команда түрүүлһэн зандаа. Наадан бүхэнөө шадамар бэрхээр үнгэргэдэг тус командынхид һүүлшынгээ хоёр уулзалгада Закаменск, мяха-консервын комбинадай футболистнуудые 4:1, 6:2 тоотойгоор шүүжэ, абажа боломоор 22-һоо 21 очкотой болонхой. Хоёрдохи һууриие «Электромашина» заводой футболистнууд эзэлжэ ябана.

Транспортын «Локомотив» бүлгэмэй стадион дээрэ болоһон наада талмайн эзэд мяха-консервын комбинадайхидые 4:3, «Текстильщик» командые 5:1 тоотойгоор шүүгээ. Мүн ЛВРЗ-гэй футболистнууд һүүлэй үедэ яһала һайнаар наададаг болоо. Эдэнэр «Текстильщик» бүлгэмэйхидые 5:0 тоотойгоор шүүжэрхёо. Мүрысөөнэй түрүүшын хахадай дүүрэтэр үсөөхэн уулзалга үлөө. Һүүлшынгээ уулзалгануудые шадамар бэрхээр үнгэргэһэн команданууд урагшаа—эрхимлэгшэдэй тоодо оролсохын түлөө тэмсэжэ байнхай.

И. ПОЛИКАРПОВ.

АТЕИСТНУУДЭЙ СЕМИНАР

Яруунын хүдөөгэй парткомой үзэл сурталай таһаг лектор-атеистнуудэй семинар бүлэг, бүлэг ажахынуудта эмхидхэжэ үнгэргэбэ. Буддын шажанай харша номнол, хорото хойшолонгууд тухай лекци түүхын эрдэмэй кандидат нүхэр Р. Е. Пубаев уншаа. Аймагай атеистнуудэй дайшалхы зорилго тухай элидхэл хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр А. Д. Дымчиков хэһэн байна. Иимэ семинарнууд Үльдэргэдэ, Эгэтэдэ, Нарһатада, Иисэнгэдэ болоо.

Д. ДАМБАЕВ.

Залуу мэргэжэлтэд

Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна факультет... һуралсагшад гүрэнэй шалгал... барижа, ажалай арюун замда гараба.

Гүрэнэй шалгалта бариһан 78 студентнэрэй 65 процентнь бүх... предмедүүдээр «5», «4» гэһэн сэгнэлтэ абаһан байна. Студентнүүд Анатолий Цыбал, Бадма Доргеев, Галина Чувякина, Юрий Игнатьев гэгшэд һуралсалда шалгарһан тэмдэгтэй дипломуудые абаха болонхой.

Удэшалгын дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэд—Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ К. Л. Барьядаев, багшанарай зүгһөө доцент А. Н. Косых, профессор В. Р. Филиппов гэгшэд һуралсалаа дүүргэжэ, ажалай арюун замда гарагшадые хаана... алишье нютагта хүдэлмэрилэһээ, ульгэр жэшээ харуулжа ябахыень уряалһан, ажабайдал... һайн һайханиие хүсэһэн байна. Һуралсалай энэ жэлдэ Буряадай хүдөө ажахын институдые хайтаа... даа 223 хүн дүүргэжэ, ажалай арюун замда гараба.

Л. ГАРМАЕВА.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Космос-34» табигдаһан тухай ТАСС-ай мэдээсэл; «Үндэр баян ургасын түлөө» гэжэ түрүү бэшэг; «Буряад орон доторнай» гэжэ гаршаг доро элдэб мэдээсэлнүүд; Н. С. Хрущевой Норвегидэ, мүн СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Индонезидэ айлшалжа байһан тухай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводой үйлэдбэриин таһагай начальник С. Щеглаковой «Үзэл сурталай хүдэлмэриин гол асуудал» гэһэн статья; «Үндэгэнэй фабрикада» гэһэн И. Истомина фоторепортаж; «Түрэл орон доторнай» гэһэн юрэнхы гаршаг доро ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Гурбадахи хуудаһанда: Немец фашистнуудай эзэмдэлһээ Белоруссиин сүлөөлэгдэһөөр 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан армиин генерал А. Белобородовой статья; АПН-эй научна комментатор В. Лунькинии «Замбуулинай түбинүүдтэ ошохо зам» гэһэн статья; хилын саанаһаа ТАСС-ай телеграмманууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Монголой уран зохёолой долоон хоногые угтуулан толилогдоһон С. Дамдинсүрэнэй «Хурьган» гэжэ рассказ болон шүлэгүүд; республикын элдэб һонин болон соносхолнууд бии.

Хүршэнэрэй хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөхэ

ОСЛО, июлиин 1. (ТАСС-ай тусхай корр.). Осло городой арадай байшан соо Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ тухай, Э. Герхардсентэй тэрэнэй хэһэн хөөрэлдөөн тухай Норвегиин ниислэлэй газетэнүүд үргэнөөр бэшэнэ. Энэ хадаа Скандинавиин оронуудта аяншалха үедөө Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн эгээн лэ һонирхолтой үгэ байгаа гээд олон газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

«Хрущев Норвегиин бэеэ абанги байхые хүсэнэ, Норвегиин баримталдаг хараа бодолые үндэрөөр сэгнэнэ, харилсаа холбоо байгуулха арга боломжонууд тухай онсолон тэмдэглэнэ» гэһэн гаршагтайгаар Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн үгые «Арбейдербладет» газетэ хүсэдөөр толилһон байна.

Шпицбергенэй байгаалиин баялигые шэнжэлхэ, экономическа талаар ашаглаха зорилгоор харилсаа холбоо хүгжөөхэ арга боломжонууд тухай Н. С. Хрущевой хэлэһэндэ газетэнүүд ехэ анхарал хандуулна.

Н. С. Хрущев Э. Герхардсен хоёрой хөөрэлдэһэн тухай тогтоходоо, хании ёһоор сэхэ руунь хөөрэлдөөн боложо гээд «Арбейдербладет» газетэ тэмдэглэнэ. «Хрущев эб найрамдалай хэрэгтэ Норвегиин оруулһан туһа нэмэридэ һаналаа ханангяар хандана, тиигээд бидэнэрые үшөө ехэ юумэ хэжэ шадаха гэжэ тоолоно» гэһэн гаршагтайгаар Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын дэлгэрэнгы удхые «Моргенпостен» газетэ толилһон байна.

Арадай байшан соо Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые тайлбарилхадаа, «Афтенпостен» газетэ ингэжэ тэмдэглэнэ: «Премьер-министр Хрущев арадай байшан соо үгэ хэлэхэдээ, Хойто Европын бүхы оронуудай бэеэ абанги политика бэелүүлжэ байха тухай һанамжалан дурадхаһан байна».

Сомалиин арадай һайндэр

МОГАДИШО, июлиин 1. (ТАСС-ай корреспондент А. Осипов ингэжэ мэдээсэнэ:

Бэеэ даанхай байдалтай болоһон үдэрөө Сомалиин Республика мүнөөдэр баяр баясхалантайгаар тэмдэглэбэ. Республикын ниислэл Могадишо городой порт шадарай талмай дээрэ углөөгүүр сэрэгэй парад, ниислэлэй хүн зоной, студентнүүдэй, залуушуулай болон ороной спортивна организацинуудай демонстраци болоо.

Дүрбэн жэлэй урда тээ Африкын карта дээрэ үшөө нэгэ бүрин архэтэ гүрэн бии болоо һэн. Колонизаторнуудай орхиһон хойшолон гэхэдэ, Сомалиин арад угаа гээгдэнги хүдөө ажахытай, тулюур түйган промышленностьтай, үгытэй ядуу байдалтай үлэһэн байгаа.

Дүрбэн жэл—богонихон болзор болоно, гэбэшье шэнэ ажабайдалай тогтожо байһан элеэр харагдана. Сомалиин правительство национальна экономико байгуулхын, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхахын, хүн зоной байдал һайжаруулхын тулада ехэ оролдолго гаргана. Орон дотор шэнэ промышленна болон хүдөө ажахын предприятинууд, һуралсалай газарнууд, больницанууд бии болоо.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Арадай байдал һайжарна

ЗАНЗИБАР, июлиин 1. ТАСС-ай корреспондент Н. Туркатенко ингэжэ мэдээсэнэ: энгэй магазинууд фирманууд болон складуудтахи эд бараанай нөөсые правительственна албахаагшадай шалгажа үсэгэлдэр дүүргэһэнэй һүүлээр автомобиль, ювелирнэ зүйлнүүд, кинокамеранууд гэхэ мэтын эд бараанда налог ашагдаха болоһон тухай эндэ хуулитаар соносхогдоо. Тиихэтэй хамта велосипедүүдэй сэн доошолуулагдаа. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые наймаалһанай түлөө налог ашагдахагүй. Тиимэ болохолоороо, эндэ гоёолтын зүйлнүүд гэжэ тоологдодог эд бараанда налог ашагдаха болоһон байна бшуу. Эдэ хэмжээнүүдһээ Занзибарай олонхи хүн зон олзотохо юм. Һанда ехээр ороһон мүнгэ зөөри ороной экономикые хүгжөөхын туладa хэрэглэгдэхэ.

Национальна революционно партиин съезд Браззавильда болобо

БРАЗЗАВИЛЬ, июлиин 1. (ТАСС). Национальна революционно хүдэлөөнэй партиин (НРД) түрүүшын съездын заседани дээрэ үгэ хэлэгшэд нэгэдэмэл национальна партиие—НРД-е байгуулха һанал бодолые үсэгэлдэр булта даа дэмжээ. Тэдэнэй олонхидынь Конгын республикада (Браззавиль) социализм байгуулха шухала гэжэ Хэлээ. Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсахагүй, бүхы арадуудтай хани барисаатай байха политикын гол ёһонууд мүн лэ һайшаагдаа.

Республикын газар дээрэхи Франциин сэрэгэй баазануудые усадхаха, тааруугүй договорнуудые болюулха, тэрэшэлэн үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые хамтадхаха тухай Конгын залуушуулай болон студентнүүдэй түлөөлэгшэд эрилтэ хээ.

Хэмжээнүүд абтаа

АЛЖИР, июлиин 1. (ТАСС). Революцида харша этэгээдүүдтэй тэмсэхэ хэмжээнүүд тухай национальна сүлөөрэлгын фронт (ФНО) гэжэ партиин политбюрогой коммюнике толилогдоо.

Тусхайлбал, коммюнике соо ингэжэ тэмдэглэгдэнэ. Алжирай зүүн-урда талын сэрэгэй округые (Бискра город) командалагша байһан полковник Мохаммед Шабани гэгшын ябуулга һүүлэй үдэрнүүдтэ һандаргахы, орондо харша шэнжэтэй болоо. Политбюро хадаа ФНО-гой зэргэдэ гурим журамтай байхые оролдодог дээрэһээ Мохаммед Шабани гэгшые партиһаа гаргаха гэжэ шиидхээ.

Революцида харша этэгээдүүдэй харата һанаашалгануудые эсэслэн зайсуулха бүхы шухала хэмжээнүүдые политбюро абаа гээд коммюнике соо саашадаа хэлэгдэнэ.

«Революционно һэрэмжэеэ дээшэлүүлхыень, революциин туйлалтануудта түбэг татахаар али бүхы ябуулгануудтай эсэргүүсэн тэмсэхыень уряалан арад зондо политбюро хандана» гээд коммюникегэй түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Японой зоной тоо

ТОКИО, июлиин 1. (ТАСС). Энэ оной апрелиин 1-нэй мэдээгээр Японой зоной тоо 98.438.936 хүн болоһон байна. Жэлэй турша соо зоной тоо 1.070.913 хүнөөр олон болоо гээд Японой юстициин министерство мүнөөдэр мэдээсээ.

Конгын правительство тушаалһаа бууба

НЬЮ-ЙОРК, июниин 30. (ТАСС). Конгын премьер-министр (Леопольдвиль) С. Адула тушаалһаа буугаа. Президент Касавубу тушаалһаа буулгыень зүбшөөгөөд, хэдэн үдэрһөө шэнэ правительство байгуулагдаха гэжэ мэдүүлээ гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Леопольдвильһаа дамжуулна.

Чомбедэ даалгагдаба

ПАРИЖ, июлиин 1. (ТАСС). Конгын шэнэ правительство байгуулха асуудалаар элдэб политическэ бүлэгүүдтэй зүбшэл хэхыень Моиз Чомбедэ Конгын республикын президент Жозеф Касавубу даалгаа гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Леопольдвильһаа дамжуулна.

Любке ФРГ-гэй президентээр дахяад һунгагдаба

БАРУУН БЕРЛИН, июлиин 1. (ТАСС). Баруун Берлин ФРГ-гэй «хуби» болоно гэжэ боннско засагаархидай хэдэг хуули бусын эрилтэнүүдые батадхаха зорилгоор мүнөөдэр Баруун Берлиндэ боннско бундестагай заседани үнгэргэгдөө. Энэ заседани дээрэ ФРГ-гэй президент һунгагдаһан байна. Олонхиин дуугаар Генрих Любке (ХДС) дахяад һунгагдаа. 1024 дуунай 710-ниинь тэрэнэй түлөө үгтэһэн байха юм. «Сүлөөтэ демократическа партиһаа» кандидат Э. Бухерай түлөө 123 дуун үгтэһэн байна.

ДОЛЛАР БАРУУН ЕВРОПЫЕ ЭЗЭМДЭЖЭ БАЙНА

Америкын доллар Баруун Европын оронуудай экономикодо улам бүри убайгүйгөөр доботолон ороно. Олохон жэлэй урда тээ эхилһэн долларой энэ доботолго һүүлэй жэлнүүдтэ үнэхөөр ехэ хэмжээтэй болоо. США-гай Европодохи партнернуудтаа ямар харилсаатай байһан тухайнь бэшэхэдээ, Баруун Европын газетэнүүдэй гаршагынь үдэрһөө үдэртэ улам һанаа зобоомо болоно. Теэдшье ингэжэ һанаагаа зобохо үндэһэ баримта тэдээндэ бии. США-гай монополистнууд Баруун Европодо олзын түлөө зүрилдэн мэеэрхэлдэгшэдээ улам хүсэтэйгөөр түрин, тэдэнэй өөрынь гэртэ бүри һэнгэргүйгөөр мэдээрхэдэг боложо байнхай.

Америкын «Нейшн» журналай мэдээнүүдэй ёһоор, 1957 онһоо 1960 он болотор американ фирмэнүүдэй хилын саанахи үйлэдбэрилгын хэмжээн 18,3 миллиардһаа 24 миллиард доллар хүрэтэр ургаа. Тиин США-гай «Дженерал моторс» ба «Форд» гэдэг промышленна ехэ концернэнүүд мүнөө Англиин автомобильна промышленностиин 40 процентые, Баруун Германиин автомобильна промышленностиин 30 процентые хинамжалжа байдаг, «Крейслер» гэдэг ондоо нэгэ американ концерн «СИМКА» гэжэ француз автомобильна ехэ фирмын мүнгэ зөөриин 63 процентые һаяхан эзэмдэжэ абаа. 1951 ондо «Дженерал моторс» компани 200 мянган хүнгэн ба ашаанай автомашинануудые хилын саана үйлэдбэрилэн гаргаа һэн. 1960 ондо тус компани 800 мянган автомашина бүтээн гаргаһан юм.

Мүнөө үедэ американ доллар Баруун Европодо тракторай, телефоной болон телеграфай түхеэрэлгэнүүдые, хүдөө ажахын машина, электронно аппаратура, фото материалнуудые үйлэдбэрилгын ехэнхи хубиие хинамжалжа байна. Һүүлэй табан жэлэй туршада 3500 американ компани хилын саана гаранхай. Тэдэнэй 50 процентһээ ехэнь Баруун Европые һунгаһан байна. 1950 онһоо 1962 он болотор «Хамтын рыногэй» оронуудта хэгдэдэг һомололгодо США-гай хубита 36,7 процентһээ 41,5 процент болотороо нэмээ.

Англидахи капитальна хүдэлмэридэ Америкын зүгһөө табигдадаг мүнгэнэй хэмжээн Баруун Европодо долларой улам ехээр доботолон орожо байһые эли бодоор харуулна. Үнгэрэгшэ зуун жэлдэ хоёр багахан фабрикын эхи табиһан Америкын зүгһөө Англидахи капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ табилгын хэмжээн мүнөө 4 миллиард долларто хүрөөд байна.

1962 ондо хилын саана США-гай табиһан мүнгэн һомололго бүхы дээрээ 37,145 миллион доллар болоһон юм. Долларой энэ доботолго Баруун Европын оронуудта ехэ түбэг бэрхэшээл ушаруулна. Америкын концернэнүүд Баруун Европын ажалшадые тиигэжэ мүлжэһэнэй үндэһөөр жэл бүхэндэ олон миллион доллар олзо оруулна. Баруун Европын экономикын хүгжэлтэ хойшо татагдажа, США-гай монополинуудһаа бүри ехээр дулдыдадаг боложо байна.

В. МЕТЕЛКИН. (ТАСС).

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00156. Заказ № 694.

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.

1964 оной июлиин 3.